

Mikkelin kaupungin arviointikertomus vuodelta 2022

Tarkastuslautakunta 23.5.2023

MIKKELI

Kaupunginvaltuustolle

Sisällys

1.	Tarkastuslautakunnan puheenjohtajan katsaus	5
2.	Tarkastuslautakunnan työskentely.....	6
2.1	<i>Kokoonpano ja työskentelytapa .....</i>	<i>6</i>
2.2	<i>Vuoden 2021 arviointikertomuksen johdosta tehdyt toimenpiteet .....</i>	<i>7</i>
3.	Tilinpäätöksen sisältö ja valtuuston asettamien tavoitteiden toteutuminen.....	9
3.1	<i>Huomioita tilinpäätöksen esittämistavasta .....</i>	<i>9</i>
3.2	<i>Kaupungin strategiset tavoitteet ja niiden toteutuminen .....</i>	<i>10</i>
3.3	<i>Hallinto- ja elinvoimapalvelut .....</i>	<i>12</i>
3.4	<i>Mikkelin seudun ympäristölautakunta .....</i>	<i>13</i>
3.5	<i>Kasvatus- ja opetuslautakunta .....</i>	<i>14</i>
3.6	<i>Hyvinvoinnin ja osallisuuden lautakunta .....</i>	<i>17</i>
3.7	<i>Kaupunkikehityslautakunta .....</i>	<i>18</i>
3.8	<i>Etelä-Savon pelastuslaitos ja liikelaitokset .....</i>	<i>19</i>
3.9	<i>Konsernin tavoitteiden toteutuminen .....</i>	<i>22</i>
4.	Talous ja investoinnit.....	25
4.1	<i>Tilikauden tuloksen muodostuminen ja talous .....</i>	<i>29</i>
4.2	<i>Investoinnit .....</i>	<i>30</i>
4.3	<i>Talouden tasapainottaminen .....</i>	<i>30</i>
5.	Muut havainnot	33
5.1	<i>Henkilöstökertomus .....</i>	<i>33</i>
5.2	<i>Sisäinen valvonta, riskienhallinta ja konsernivalvonta .....</i>	<i>36</i>
	Allekirjoitukset.....	38

*Naisvuoren näkötornin ulkomaalaus uusittiin
kertomusvuoden aikana.*

*Kertomuksen kansikuva on otettu Saimaanportin yhtenäis-
koulun työmaalta. Ulkoverhoilua asentamassa kirvesmies
Matti Pasonen.*

ES 017

Jarmo Lautamäki

1. Tarkastuslautakunnan puheenjohtajan katsaus

Kaupunki sai vuonna 2022 korona-avustustuloja 14,3 miljoonaa euroa, kun edellinen tilinpäätös sisälsi vastaavia tuloja 7,8 miljoonaa euroa. Vuosina 2021–2022 koronaepidemian nettovaikutukset kaupungin talouteen olivat edellä todetut avustukset ja vastaavat menojen lisäykset huomioiden -0,9 miljoonaa euroa. Korona on edelleen läsnä eikä siitä ilmeisesti koskaan päästä kokonaan eroon.

Tilikauden alijäämä vuonna 2022 oli 7,2 miljoonaa euroa kumulatiivisen alijäämän noustessa tilinpäätöksen jälkeen 40,8 miljoonaa euroon. Alijäämä on katettava vuoden 2023 loppuun mennessä, jotta Mikkeli välttyy kriisikuntakriteerien täyttymiseltä ja sitä seuraavalta valtiovarainministeriön arviointimenettelyltä. Energiaomistusjärjestelyt ja lähinnä energiaomistusten myynti on ainoa oikeasti toimiva toimenpide alijäämien kattamiseen näin tiukalla aikataululla, joka ei enää mahdollista tiukan säästökuurin toteuttamista. Alijäämien kattaminen pelkästään ei kuitenkaan riitä, vaan kaupungin toiminnan on oltava taloudellisesti tukevalla ja terveellä pohjalla myös tulevina vuosina.

Elinvoiman positiivisesta kehityksestä vuonna 2022 kertoo lähes 10 miljoonaa euroa ennakoitua suurempi verotulojen kertymä sekä muuttoliikkeen kääntymisen ensimmäistä kertaa positiiviseksi vuoden 2016 jälkeen (muuttovoitto 247 henkilöä). Suunta on nyt hyvä ja suunnan säilyttäminen samana vaatii oikeiden päätösten tekemistä.

Mikkeli on sijainniltaan hyvä ja toimivat liikenneyhteydet tuovat kaupunkiimme turisteja, joita varten palvelujen on oltava kunnossa. Kaunis kaupunkiluonto, Saimaa ja lähialueiden kaunis metsäluonto houkuttelevat paitsi paikallisia asukkaita niin myös turisteja. Satama-alueen kehittäminen on yksi tärkeimmistä tulevaisuuden hankkeista ja vaikka Osuuskauppa Suur-Savon suunnitelmat kauppakeskuksen rakentamisen suhteen kariutuivatkin, ei alueen kehittämistä saa lopettaa.

JARMO LAUTAMÄKI

Tarkastuslautakunnan puheenjohtaja

2. Tarkastuslautakunnan työskentely

Tarkastuslautakunta on kunnan pakollinen toimielin, jonka tehtävät on määritelty kuntalain (410/2015) 121 §:ssä. Tarkastuslautakunnan tehtävänä on mm. valmistella valtuuston päätettäväksi tulevat hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat sekä arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla.

Tarkastuslautakunnan tehtävänä on myös arvioida talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman riittävyttä, jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää. Vuodesta 2017 alkaen tarkastuslautakunnan tehtävänä on ollut myös sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden valvonta ja ilmoittaminen valtuustolle.

Arvionsa valtuuston asettamien tavoitteiden toteutumisesta sekä toiminnan tuloksellisuudesta ja tarkoituksenmukaisuudesta tarkastuslautakunta esittää tässä arviointikertomuksessa. Kuntalain 121 §:n mukaan kunnanhallitus antaa valtuustolle lausunnon toimenpiteistä, joihin arviointikertomus antaa aihetta.

2.1 Kokoonpano ja työskentelytapa

Kaupunginvaltuusto valitsi kokouksessaan 16.8.2021 § 102 tarkastuslautakuntaan toimikaudeksi 2021–2025 yhdeksän (9) jäsentä ja heille varajäsenet sekä nimesi lautakunnan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan.

Tarkastuslautakunnan käytännön työskentely on painottunut kaupungin toiminnan ja talouden seurantaan sekä johtavien viranhaltijoiden ja muiden henkilöi-

Tarkastuslautakunnan jäsenet

Lautamäki Jarmo, **puheenjohtaja**
Juhola Jatta, varapuheenjohtaja 13.12.2021 saakka
Kuitunen Soile, varapuheenjohtaja 14.12.2021 alkaen ja 12.12.2022 saakka (KV 12.12.2022 § 160)
Lehkonen Raine, **varapuheenjohtaja 12.12.2022 alkaen** (KV 12.12.2022 § 160)
Sihvonen Jari
Hannukainen Sari
Korhonen Tapani
Liikanen Jere
Eskelinen Mervi
Oksman Juhani
Tarvainen Nea

Varajäsenet

Damsten Iris
Puntanen Anne

Mattila Kalle
Pöyry Raili
Avikainen Kari
Siitari Keijo
Korhola Anne
Vänninen Tomi
Reponen Anna

den kuulemiseen. Lautakunnan vuoden 2022 arviointisuunnitelmassa arvioinnin painopistealueeksi määriteltiin sivistyksen ja hyvinvoinnin palvelualue sekä Mikkelin kaupungin liikelaitos Otavia.

Tarkastuslautakunnan kuultavina kokouksissa ovat olleet henkilöstöjohtaja Petri Mattila, kaupunginhallituksen puheenjohtaja Pirjo Siiskonen, kaupunginjohtaja Janne Kinnunen, kirjastopäällikkö Sylvia Stavén, kulttuuripäällikkö Susanna Latvala, kunnossapitopäällikkö Päivi Turkki, liikelaitos Otavian johtaja-rehtori Harri Jokinen, liikuntapäällikkö Tiina Juhola, museojohtaja Matti Karttunen, nuorisopäällikkö Tarja Sinioja, opeutusjohtaja Seija Manninen, sivistysjohtaja Virpi Siekinen ja talousjohtaja Tiia Tamlander.

Lautakunta on kokoontunut säännöllisesti ja kokouksia on pidetty noin kerran kuukaudessa. Varsinaisen arviointikertomuksen työstämisen tarkastuslautakunta on tehnyt omissa työkokouksissaan huhti- ja toukokuun 2023 aikana. Lautakunnalla on ollut arviointityötä varren käytettävissä mm. eri toimielinten pöytäkirjat, talousarvio 2022, käyttösuunnitelmat 2022, tilinpäätös 2022 ja henkilöstökertomus 2022 sekä tilintarkastajan raportoinnit. Tarkastuslautakunnan jäsenten esteellisyydet on otettu huomioon arviointikertomuksen laadinnassa.

Tilintarkastuksen on suorittanut tilintarkastusyhteisö KPMG Julkistarkastus Oy vastuunalaisena tilintarkastajanaan JHT, KHT Elina Hämäläinen. Vastuunalainen tilintarkastaja on ollut esteellisyyssäännökset huomioiden sihteerinä läsnä tarkastuslautakunnan kokouksissa.

2.2 Vuoden 2021 arviointikertomuksen johdosta tehdyt toimenpiteet

Kuntalain 121 §:n mukaan kunnanhallitus antaa valtuustolle lausunnon toimenpiteistä, joihin arviointikertomus antaa aihetta. Kyseiseen lainkohtaan liittyvässä hallituksen esityksessä todetaan, että *”hallituksen tulisi antaa valtuustolle lausunto niistä toimenpiteistä, joihin se on ryhtynyt tai päättää ryhtyä arvioin-*

tikertomuksessa esitettyjen havaintojen johdosta. Käytännössä menettely saattaisi edellyttää, että hallitus pyytää alaisiltaan toimielimiltä tarvittavat vastineet arviointikertomuksesta ja kokoaisi niistä koko kuntaa koskevan kunnanhallituksen lausunnon. Tarkastuslautakunnan olisi hyvä seurata jälkikäteen arviointikertomuksessa esitettyjen suositusten perusteella toteutettuja toimenpiteitä.”

Vuoden 2021 arviointikertomus käsiteltiin kaupunginvaltuustossa 13.6.2022 § 89. Kaupunginvaltuusto merkitsi arviointikertomuksen tiedoksi ja *”kehotti kaupunginhallitusta raportoimaan kaupunginvaltuustolle lokakuun 2022 loppuun mennessä toimenpiteistä, joihin arviointikertomuksessa esitettyjen epäkohtien, kysymysten ja selvityspyyntöjen johdosta on ryhdytty”.*

Kaupunginvaltuusto merkitsi kokouksessaan 26.9.2022 § 119 tiedoksi selvitykset arviointikertomuksessa esitetystä kysymyksistä ja havainnoista sekä kuvaukset toimenpiteistä, joihin aiotaan ryhtyä arviointikertomuksessa esitettyjen epäkohtien korjaamiseksi.

Tarkastuslautakunta kävi keskustelun vuoden 2021 arviointikertomuksen johdosta valtuustolle annettua selvityksistä ja merkitsi ne tiedoksi kokouksessaan 25.10.2022 § 51.

3. Tilinpäätöksen sisältö ja valtuuston asettamien tavoitteiden toteutuminen

3.1 Huomioita tilinpäätöksen esittämistavasta

Tilinpäätöksessä 2022 on esitetty tilinpäätöksen lakisääteinen sisältö eli kuntien voimassa olevan tilinpäätösohjeistuksen mukaiset tiedot.

Kaupungin tilinpäätös on varsin laaja kokonaisuus, jota osaltaan laajentaa konserniyhtiöiden ja kaupungin toimielinten ohjelmakorttien esittäminen taulukkomuodossa. Toisaalta tilinpäätöstä tiivistää henkilöstöä koskeva osuus, josta tilinpäätöksessä on esitetty lyhyesti tilinpäätösohjeistuksen edellyttämät tiedot. Tarkemat henkilöstöä koskevat tiedot on esitetty erikseen julkaistussa henkilöstökertomuksessa, joka on tarkoitettu työyhteisön, johdon ja päättäjien käyttöön.

Käsitellessään ja allekirjoittaessaan Mikkelin kaupungin tilinpäätöksen 2022 kaupunginhallitus 27.3.2023 § 115 päätti myös seuraavaa: *”Lisäksi kaupunginhallitus antaa valmistelijoille oikeuden tehdä tilinpäätökseen tarvittavia teknisiä korjauksia, muutoksia ja täydennyksiä sekä esittelytekstissä, toimintakertomuksessa ja tilinpäätöksen liitetiedoissa mainitun mahdollisesta Essoten koronakertorvausten aiheuttamasta lisälaskutuksesta aiheutuvan korjauksen. Mahdolliset muutokset ja korjaukset tuodaan tiedoksi kaupunginhallitukselle ennen kaupunginvaltuuston tilinpäätöskäsittelyä, ja sähköinen allekirjoituskierrös toteutetaan uudestaan korjatulla tilinpäätöskirjan versiolla.”* Tilinpäätös 2022 oli uudestaan esillä kaupunginhallituksessa

Farmari 2022 -tapahtumaan osallistui runsaasti paitsi yleisöä myös kaupungin asukkaita talkoolaisina. Kuvat ProAgria Tapahtumat Oy.

17.4.2023 § 149 (Mikkelin kaupungin korjattu tilinpäätös 2022), jolloin tilinpäätöksen tekstejä sen sivuilla 24 ja 217 muutettiin siltä osin kuin ne koskivat aiemmasa hallituskäsittelyssä 27.3.2023 mainittuja koronakerakorvauksia.

Lopullisessa tilinpäätöksessä 2022 on tullut esille vain muutamia painovirhetyyppisiä virheitä, vaikka tilinpäätös on sisällöltään laaja, kun tietoja siihen tulee sekä kerätään useasta eri lähteestä. Kaupungin tilinpäätösprosessia voidaan pitää hyvin suunniteltuna ja organisoituna, mistä suurin kiitos kuuluu talouspalveluille.

Tarkastuslautakunnan arviointityötä ovat edellisvuosien tapaan vaikeuttaneet muutamat asiat, jotka pääosin juontavat juurensa talousarviossa asetettuihin tavoitteisiin ja niiden esittämistapaan:

- Tilinpäätös on ohjelmakorttien esittämistavasta johtuen laaja ja osin vaikeasti hahmotettava kokonaisuus.
- Ohjelmakorteissa sarakkeen ”Tavoite/mittari” sisältö on useissa tapauksissa epälooginen sen *joko/tai -esitystavasta* johtuen. Lisäksi useista ”Tavoite/mittari”-sarakeista puuttui kokonaan varsinainen numeerinen tavoite/mittari. Esimerkkeinä tällaisista voidaan mainita ”Vapaiden tilojen määrä”, ”Työharjoittelupaikat”, ”Opintosuoritusten lukumäärä”, ”Sijoittumisvinkkien määrä”, ”Vuokrausaste”, ”Seuroille maksettavien korvausten määrä”, ”Lisää pohinää kaupunkiin; hotelleihin ja ravintoloihin.”, ”Vähemmän yksityisautoja tapahtumassa. Enemmän hlö/ auto.”, ”Toteutetut toimenpiteet”, ”Sisäilmaongelmaisten terveydensuojelulain mukaisten kohteiden lukumäärä (koulut, päiväkodit, laitokset). Nykyiset ja uudet tapaukset.”, ”Toteutetut kohteet per vuosi”.

- Tilinpäätöksen ohjelmakorteissa esitetty sarake ”tavoite/mittari” poikkesi edellisen vuoden tapaan muutamassa kohdassa valtuuston talousarviossa 2022 hyväksymästä vastaavasta sarakkeesta. Poikkeamia oli sekä eräiden konserniyhteisöjen että kaupungin omien ohjelmakorttien kohdalla. Esimerkkinä voidaan mainita Mikkelin seudun ympäristölautakunnan kohdalla talousarvion 2022 sivulla oleva tavoite/mittari ”*Jatketaan ilmanlaadun tarkkailua. Ilmasto- ja energiastrategiaan liittyvien toimenpiteiden seuranta.*” ja vastaavasti tilinpäätöksen 2022 sivulla 138 kyseinen tavoite/mittari on esitetty muodossa ”*Jatketaan ilmanlaadun tarkkailua. Ilmasto- ja energiastrategian päivittäminen vuosina 2019–2021*”. Tämän tavoitteen/mittarin toteutumisesta on tilinpäätöksessä kerrottu muun muassa, että ilmasto-ohjelma on valmistunut ja hyväksytty valtuustossa 13.12.2021. Tilinpäätöksessä 2022 on tämän tavoitteen/mittarin kohdalla esitetty edellisen tilinpäätöksen teksti.

Tarkastuslautakunta **suosittelee tavoitteiden asettamista** kaupunkistrategiasta johdetuille osa-alueille siten, että

- ne kohdistuvat riskiarvion perusteella olennaisiin toimintoihin
- ne ovat konkreettisia ja yksiselitteisiä
- ne kuvaavat kaupungin aikaansaannoskykyä ja positiivisia vaikutuksia kuntalaisten hyvinvointiin ja kunnan elinvoimaisuuteen
- ne ohjaavat toimintatapoja kehittävään ja tulokselliseen suuntaan
- ne ovat kaupungin omilla toimenpiteillä saavutettavissa
- ne ovat konkreettisilla mittareilla ja menetelmillä mitattavia ja siten myös arvioitavia

Tilinpäätöksessä esitettävä hyvä toteumaselvitys kertoo, miltä osin tavoite saavutettiin ja jos tavoitetta ei saavutettu, niin mitkä olivat syyt siihen. Kun tavoitteet on talousarviossa asetettu selkeästi ja mitattavasti, niiden toteutumien kuvaaminen tilinpäätöksessäkin on helpompaa.

Tarkastuslautakunta korostaa, että tavoitteiden ja niiden saavuttamisen edellyttämien toimenpiteiden määrittelyn tulee olla vuorovaikutteinen prosessi, jossa hyödynnetään niin kaupunkikonsernin henkilöstön kuin luottamushenkilöidenkin asiantuntemusta.

3.2 Kaupungin strategiset tavoitteet ja niiden toteutuminen

Mikkelin kaupunkistrategia vuosille 2018–2021 visioon ”Teemme yhdessä Saimaan kauniin Mikkelin” hyväksyttiin valtuustossa 11.12.2017. Uuden valtuustokauden strategia vuosille 2022–2025 hyväksyttiin valtuustossa 13.12.2021 § 186, joten vuoden 2022 talousarvion tavoitteet asetettiin vielä vuosien 2018–2021 strategian mukaisina.

Kaupunkistrategia 2018–2021 pohjautui kolmeen (3) ohjelmaan:

- 1) Hyvän elämän ohjelma
- 2) Kestävän kasvun ohjelma
- 3) Elinvoimaohjelma

Hyvän elämän ohjelma

Ohjelman toimenpiteiksi oli kaupunkistrategiassa määriteltä syrjäytymisen ehkäisy, kumppanuustoimintamalli, osallisuuden ja toimijuuden edistäminen, kansalaislähtöisen toiminnan mahdollistaminen, kävelyn ja pyöräilyn edistämisen toimenpiteet sekä luontoympäristön, kulttuurin ja rakennetun ympäristön hyvinvointivaikutusten edistäminen.

Ohjelman kokonaisarviointia vaikeuttaa ohjelmassa määriteltujen tavoitteiden ja niissä toteutettujen toimenpiteiden runsaus. Tilinpäätöksen perusteella on vaikea arvioida yksiselitteisesti, missä määrin ohjelman tavoitteisiin on päästy, ja mitkä ovat olleet ohjelman hyvinvointihyödyt eli toimenpiteiden positiivinen vaikutus kuntalaisten hyvinvointiin ja kaupungin elinvoimaisuuteen.

Laajempia kokonaisuuksia, joilla on merkittäviä vaikutuksia kuntalaisten hyvinvointiin, ei noussut esiin tilinpäätöksestä. Jatkossa kannattaa kiinnittää erityistä huomioita hyvinvointialueen ja kaupungin yhteistyöhön, jolla tunnistetaan yhdyspintoja ja toteutetaan yhteisiä toimintamalleja kaupunkilaisten sujuvaan arkeen.

Kestävän kasvun ohjelma

Ohjelman toimenpiteiksi oli kaupunkistrategiassa määriteltä liikennepäästöjen vähentäminen, vesistöjen laadun parantaminen ja pohjavesiriskin vähentäminen, ilmanlaadun parantaminen ja kasvihuonepäästöjen vähentäminen, matkailun edistäminen, saavutettavuus, palvelujen digitalisointi sekä kestävä kehitys ja ilmastomuutoksen torjunta.

Yksi Mikkelin pohjavesialueista sijaitsee Pursialassa. Pohjavesiriskien vähentäminen on yhtenä tavoitteena kaupungin strategiassa.

Ohjelman toteutumisesta on tilinpäätöksen sivulla 79 kerrottu lyhyesti. Liikennepäästöjen vähentämiseen tähtäävä työ jatkui vuoden 2022 aikana muun muassa yhteistyössä Etelä-Savon Energia Oy:n kanssa. Pursialassa käynnistyi maankäytön suunnittelu niin, että Mikkelin nousee uudeksi päästöttömän liikennepolitoaineen tuotantopaikkakunnaksi lähitulevaisuudessa. Veturitalialueen sekä koko Satamalahden kattava liikennesuunnittelu on valmistunut ja Satamalahden asema-kaavoitusta käynnistetään.

Elinvoimaohjelma

Ohjelmalle oli kaupunkistrategiassa määritelty 15 eri toimenpidettä, jotka kohdistuivat osaamiseen ja TKI-toimintaan, asiakaslähtöisiin yrityspalveluihin, työllisyshoitoon ja kaupunkimarkkinoitiin. Ohjelman toteutumisesta on selostettu tilinpäätöksen sivuilla 79–82.

EcoSairilan kehittäminen jatkui Green Economy Mikkelin (GEM) -koordinointiohjelmalla. Blue Economy Mikkelin (BEM) -osaamiskeskus aloitti toiminnan ja testauspalvelun pilottiasiakkaana aloitti japanilainen AWA Paper & Technological Company testaamalla kehittämäänsä suodatinkalvoja. Kehittämistyötä ja markkinointia on tehty Miksei Mikkelin hankkeessa sekä kaupungin koordinaatiohankkeessa, jota toteutetaan kaupungin ja valtion välisen innovaatiotoiminnan ekosysteemisopimuksen puitteissa.

Memory Campuksen koordinointi siirtyi Mikkelin kehitysyritys Mikseiltä Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu Xamkille. Kehitys jatkui, mutta uusia yrityksiä ei sijoittunut fyysisesti Campukselle.

Rekisteröityjen kohteiden majoitusmyynti Mikkelin seudulla kasvoi lähes 0,9 milj. eurolla (+ 8 %) edelliseen vuoteen verrattuna, vaikkakin sesongin kasvua rajoitti myös työvoimapula.

Työvoimapula ja etenkin pula koulutetusta työvoimasta on Mikkelinkin yritysten kasvava ongelma ollen jo jopa kasvun ja kaupunkiin asettumisen este. Mökki- buumi laantui hieman, mutta etätyöskentely mökeillä jatkui. Vapaa-ajan asukkaiden viipymä oli selvitysten mukaan yli 100 vrk, joka on selvästi pidempi kuin ennen pandemiaa.

Mikkelin on syytä tehdä omaa, lukuja syväliempää tutkimusta kaupunkilaisten, kaupungista muuttaneiden ja kaupunkiin muuttaneiden ihmisten ja yritysten sekä opiskelijoiden, oppilaitosten ja kaupungin oman henkilöstön, irtisäntuneen henkilöstön mielipiteistä ja liikehdinnän syistä.

Etelä-Savo on maakunnista ikääntynein ja Mikkelin sen kaupungeista suurin. Mikkelin elinvoimalla ja väestökehityksen kääntämisellä on merkittävä vaikutus koko maakuntaan.

Tiedolla johtaminen kaupungissa voi tukea päätöksentekoa ja edistää kaupungin tehokasta toimintaa monin tavoin. Se perustuu objektiiviseen analyysiin ja tietoon perustuviin havaintoihin, mikä tukee kaupungin kehittämistä ja päätöksentekoa. Toimivan tiedolla johtamisen avulla päätöksentekijät voivat hyödyntää ajantasaista, laajaa ja monipuolista tietoa kaupungin tarpeista ja haasteista, mikä auttaa päätöksentekoa perustumaan konkreettisiin faktoihin ja tutkimustietoon.

Ennustava analytiikka ja sidosryhmien osallistaminen tukevat päätöksentekoa, ja tiedolla johtamisen avulla voidaan tunnistaa mahdolliset ongelmatilanteet etukäteen ja ehkäistä niitä. Tiedolla johtaminen edistää läpinäkyvyyttä, tehokkuutta ja päätösten hyväksyttävyyttä kaupungin eri ryhmien keskuudessa.

Tiedolla johtaminen ja hyvien käytänteiden jakaminen kaupunkikonsernin sisällä voivat ehkäistä yllättävien tilanteiden syntyä ja edistää kestävästä kaupunkikehitystä. Toimivalla tiedolla johtamisen strategialla ja toimivilla tietotyövälineillä voitaisiin vähentää konsulttipalveluiden tarvetta ja lisätä yhteistä käsitystä kaupungin tilanteesta eri toimijoiden välillä.

3.3 Hallinto- ja elinvoimapalvelut

Hallinto- ja elinvoimapalveluiden tehtävänä on tukea palvelualueiden ja liikelaitoksien ja taseyksikön tulokSELLISTA toimintaa ja seurata asetettujen tavoitteiden toteutumista. Hallinto- ja elinvoimapalvelut tuottavat johtamista, kehittämistä ja päätöksentekoa varten ajantasaista tietoa kaupungin ja kaupunkikonsernin toiminnasta ja toimintaympäristön muutoksista. Hallinto- ja elinvoimapalvelut tuottavat palvelualueille keskitetyt tukipalvelut. Hallinto- ja elinvoimapalveluihin sisältyvät hallintopalvelut, talouspalvelut, henkilöstöpalvelut sekä ruoka- ja puhtauspalvelut.

Palvelualueelle ohjelmakorteissa asetetut tavoitteet pääsääntöisesti toteutuivat vuonna 2022. Joidenkin tavoitteiden kohdalla toteutumista on tosin vaikea arvioida, koska varsinaista numeerista mittaria ei ollut talousarviossa asetettu. Esimerkiksi saavutettiin tavoite ”Onnistuneet rekrytoinnit”, kun työpaikkoja oli hakenut 6,6 hakijaa/avoin työpaikka ilman talousarvi-

ossa asetettua työpaikan hakijataavoitetta. Yhtenä tavoitteena oli myös ”Perehdytyksen onnistuminen/kyselely”, jonka vuoksi perehdytyskysely päivitettiin kesällä 2022, mutta kyselyyn ei saatu yhtään vastausta.

Työmarkkinatuen kuntaosuutta eli ns. sakkomaksua maksettiin 3,8 miljoonaa euroa (edellisenä vuonna 4,4 miljoonaa euroa). Maksu ylittyi talousarvioon nähden peräti 0,9 miljoonalla eurolla eli 32 prosentilla. Tilinpäätöksessä on todettu, että ”Kuntakokeilun asiakaspalvelun toteuma palveluihin ohjauksessa toteutui hyvin. Ainoastaan UEG:n asiakaspaikat joltain osin vajaksi.” Toteumaselvitys verrattuna toteutuneisiin euroihin vaikuttaa ristiriitaiselta.

Sosiaali- ja terveystalouden ostot Etelä-Savon sosiaali- ja terveystalouden kuntayhtymältä (Essote) sisältyivät hallinto- ja elinvoimapalveluiden talousarvioon. Essote tuotti palveluita kaupunginvaltuuston 25.1.2016 § 13 hyväksymässä perustamissuunnitelmassa määritettyjen strategisten tavoitteiden mukaisesti vuoden 2022 loppuun asti.

Essoten laskutukseen oli talousarviossa 2022 varattu 226,7 miljoonaa euroa. Perussopimuksen mukaisen kuntalaskutuksen toteuma vuonna 2022 oli 251,1 miljoonaa euroa. Lisäksi jouduttiin kirjaamaan Essoten aikaisempien vuosien alijäämien kattamiseen 0,1 miljoonaa euroa, kun kaupungin vuonna 2019 tilinpäätöksensä kirjaama pakollinen varaus ei ollut aivan riittävä. Essoten kulut ylittyivät siten 24,5 miljoonalla eurolla alkuperäiseen talousarvioon nähden.

Hallinto- ja elinvoimapalveluiden yleishallintotiimi purettiin 1.8.2022 alkaen, jolloin yleishallintotiimin henkilöstö eli toimisto- ja koulusihteerit siirtyivät palvelualueille.

Palvelualueen toimintatulot yhteensä 31,5 miljoonaa euroa ylittivät alkuperäisen talousarvion noin 13,5 miljoonalla eurolla. Ylitys johtui pääosin sosiaali- ja terveystalouden myöntämistä korona-avustuksista 14,3 miljoonaa euroa.

Toimintamenot yhteensä 295,4 miljoonaa euroa ylittivät alkuperäiseen talousarvioon nähden 22,9 miljoonalla eurolla. Essoten kulujen ylittyessä 24,5 miljoonalla eurolla palvelualueen muut toimintamenot alitettiin 1,6 miljoonalla eurolla.

3.4 Mikkelin seudun ympäristölautakunta

Ympäristölautakunta ja sen alaisuudessa toimiva Ympäristöpalvelut-yksikkö vastaa kuntatason ympäristöterveydenhuollon ja ympäristösuojelun tehtävistä Mikkilissä, Hirvensalmella, Kangasniemellä, Mäntyharjussa ja Pertunmaalla. Resurssien sallimissa puitteissa toteutetaan erilaisia selvityksiä vuorotellen toimialueen

eri kuntien alueella. Tavoitteena on antaa palvelut samantasoisina koko toiminta-alueella ympäristöpalvelusopimuksen mukaisesti.

Ohjelmakorttien 2022 mukaiset tavoitteet toteutuivat pääosin, mutta joistakin tavoitteista/mittareista puuttui kokonaan varsinainen määrällinen osuus:

- Kävelyn ja pyöräilyn edistämisen toimenpiteet (kaavalausuntojen lukumäärä).
- Pintavesien ja pohjavesien laadun parantamiseen tähtääviin hankkeisiin osallistuminen (hankkeiden lukumäärä).
- Ilmanlaadun parantaminen ja kasvihuonepäästöjen vähentäminen (Sisäilmaongelmaisten terveydensuojelulain mukaisten kohteiden lukumäärä (koulut, päiväkodit, laitokset). Nykyiset ja uudet tapaukset.)
- Korkeakoulu- ja oppilaitosyhteistyö (harjoittelukausien lkm./vuosi, yhteishankkeet XAMK:n kanssa)
- Sujuvat sijoittautumispalvelut, joustava ja ennakoiva kaavoitus (kaavalausuntojen lkm./vuosi)

Lisäksi tavoitteeksi oli mainittu muun muassa laadukas ympäristölupien valmistelu, mutta ei sitä, miten laadukkuus määritellään ja miten sitä mitataan.

Tilinpäätökseen 2022 oli virheellisesti sisällytetty myös kaksi vuoden 2021 talousarviossa ja tilinpäätöksessä ollutta tavoitetta/mittaria liittyen ilmasto- ja energi-strategian päivittämiseen vuosina 2019–2021 ja vuoden 2021 aikana.

Joissain toteutumissa oli myös poikkeamia:

- Hyvän elämän ohjelmakortissa oli tavoitteena toteuttaa asiakaskysely sekä kuntalaisille että asiakkaille. Toteuman 31.12.2022 mukaan asiakashaastatteluihin oli osallistuttu vain kolmen yrityksen ja kahden konsultin osalta. Kuntalaisille ei ilmeisesti ollut tehty lainkaan asiakaskyselyä.
- Varsinaiisiin luontomatkailuhankkeisiin ei osallistuttu.
- Sisäisiä auditointeja ei tehty.
- Suunnitelmallisten tarkastusten määrä elintarvikevalvonnassa on jäänyt alle tavoitteen.
- Suunnitelmallisten terveystalouden tarkastusten määrä jäi alle tavoitteen (tavoite 700/toteutuma 251).

Ympäristölautakunnan toimintakulut olivat vajaat 2,2 miljoonaa euroa, jossa on alitusta talousarvioon nähden 0,2 miljoonaa euroa. Toimintatulot vajaat 1,2 miljoonaa euroa jäivät hieman talousarviosta.

3.5 Kasvatus- ja opetuslautakunta

Lautakunta vastaa varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja lukiokoulutuksen järjestämisestä ja tuottamisesta. Lautakunta luo edellytyksiä ja toteuttaa laadukasta varhaiskasvatusta ja perusopetusta lapsille ja nuorille.

Lukiokoulutuksen tavoitteena on tukea opiskelijoiden kasvamista hyväksi, tasapainoisiksi ja sivistyneiksi ihmisiksi ja yhteiskunnan jäseniksi sekä antaa opiskelijoille jatko-opintojen, työelämän, harrastusten sekä persoonallisuuden monipuolisen kehittämisen kannalta tarpeellisia tietoja ja taitoja. Lautakunta tukee lasten, nuorten ja aikuisten edellytyksiä elinikäiseen oppimiseen ja itsensä kehittämiseen sekä henkiseen että myös fyysiseen hyvinvointiin.

Palvelusuunnitelman toteutumista arvioitaessa voidaan havaita useita positiivisia piirteitä ja onnistumisia. Eri toimijoiden, kuten Essoten ja kaupungin, välinen yhteistyö on toteutunut suunnitellulla tavalla.

Lautakunnan alaiset toimijat ovat osallistuneet aktiivisesti Etelä-Savon hyvinvointialueen valmistelutyöhön erilaisissa työryhmissä. Tämä osoittaa yhteistyön ja verkostoitumisen vahvuutta palvelusuunnitelman toteuttamisessa. Kaupungin tulee jatkossa toimia vahvana edunvalvojana sivistyksen ja opetuksen alueella suhteessa hyvinvointialueeseen.

Lisäksi on saavutettu konkreettisia tuloksia hankkeiden ja rahoituksen avulla. Hankerahojen avulla on palkattu henkilöstöä, kuten varhaiskasvatuksen erityisopettajia, digipedagogiikan kehittäjiä ja pedagoginen johtaja. Tämä viittaa suunnitelman aktiiviseen kehittämiseen ja pyrkimykseen parantaa varhaiskasvatuksen laatua ja tukea. Hankkeet luovat alueelle työtä, hyvinvointia ja osaamista. Onkin hyvä asia, että kaupunki on aktiivinen hanketoimija.

Erityisenä onnistumisena voidaan mainita koronapandemian aikana lisääntyneen tuen tarpeen huomioiminen. Korona-avustusta on haettu ja saatu, ja sitä on kohdennettu syrjäytymisen ehkäisyyn ja oppimisen tukemiseen. Lisäksi perustettiin lisäryhmiä ja tarjottiin oppiainekohtaista tukea sekä erityisopetuksen tukea.

Koulunuorisotyön vahvistaminen on tukenut kouluja ja oppilaitoksia osana nuorten hyvinvoinnin edistämistä. Tällainen joustava reagointi vaikeisiin olosuhteisiin osoittaa palvelusuunnitelman sopeutumiskykyä ja kykyä vastata ajankohtaisiin tarpeisiin.

Talousarviossa mainittiin itäisen alueen päiväkotij- ja kouluverkkoon liittyvä kokonaisuus, joka olisi ollut kokonaisratkaisuna valtuuston päätettävissä helmikuussa 2022. Itäisen alueen suhteen päätöksiä ei näiltä osin ole tehty taloudelliseen tilanteeseen vedoten. Viivästyessään tarpeettomasti se voi vaikuttaa Mikkelin

kaupungin asuinalueiden väliseen eriarvoistumiseen muuttoliikkeen ja alueiden välisen arvostuksen osalta.

Kuinka päiväkotij- ja kouluverkon rakenne suhteessa asuinalueiden vetovoimaan ja tasa-arvoon vaikuttaa kaupungin perheiden elämään? Päiväkotij- ja kouluverkon toimivuus on oleellisessa osassa myös työ- ja perhe-elämän yhteensovittamisessa.

Kiinteistöjen korjausvelan taklaamiseen on otettu askeleita, mutta edelleen paisuva korjausvelka näkyy lisääntyneinä väistötiloina ja terveyshaasteina. Johdonmukainen kiinteistöjen korjaussuunnitelma ja sen toteuttaminen ovat tärkeässä roolissa sisäilmahaittojen ja äkillisten korjaustarpeiden sekä väistötilatarpeiden ehkäisyssä.

Terveet tilat ovat koululaisille, opiskelijoille sekä henkilökunnalle oikeus ja hyvinvoinnin edellytys. On kuitenkin huomion arvoista, että Saimaanportin yhtenäiskoulun rakentaminen sujuu aikataulussa ja kaupunkiin saadaan lisää terveitä koulutiloja.

Ammattikoulutuksen, lukion ja korkeakoulujen toimintaa kehitetään aktiivisesti ja muutoksilla voi olla vaikutusta kaupungin opiskelijavetovoimaan. Tärkeää on, että vetovoimatyötä tehdään aktiivisesti ja koulutuspolut sekä työelämän aluekohtaiset tarpeet otetaan jatkossa kehitystyössä huomioon. Nuorten jääminen töihin kaupunkiin opintojen jälkeen on pitkälti kiinni koulutusalojen ja työpaikkojen tarkoituksenmukaisesta kohtaamisesta.

Henkilökunta on tehnyt parhaansa koronapandemian ja kireän taloustilanteen aiheuttamien toimenpiteiden aikana. Vuonna 2022 syttynyt sota Ukrainassa sekä nuorten pahoinvointi ovat haastaneet organisaatiota, ja kaupunki on selvinnyt näistä tilanteista kiittävästi henkilökunnan sitoutumisen, ammattitaidon ja eri hallinnonalojen yhteistyön ansiosta.

Taloussuunnitelman toteutumista arvioidessa havaittiin useita merkittäviä poikkeamia alkuperäiseen talousarvioon verrattuna. Lautakunnan toimintatuotot jäivät odotettua alhaisemmiksi, kun taas tukia ja avustuksia saatiin enemmän.

Toimintakulut ylittivät muutetun talousarvion, erityisesti henkilöstökulut kasvoivat merkittävästi johtuen erilaisista tekijöistä kuten uusista tehtävistä ja sijais- tarpeen lisääntymisestä. Varhaiskasvatuksessa päivähoitomaksutulo alitti odotukset, kun taas kuntakorva-

Nuoriso-ohjaaja Julia Helmola työskentelee osan viikosta Anttolassa yhtenäiskoulun tiloissa ja osan viikosta Ristiinassa.

ukset ja avustukset ylittivät ne. Samaan aikaan perusopetukseen saatiin vähemmän kuntakorvauksia, mutta enemmän hankerahoitusta.

Lukiokoulutuksessa kurssimaksutuotto oli odotettua suurempi, mutta tukia ja avustuksia saatiin vähemmän. Toimintakulut ja henkilöstökulut ylittivät budjetoidun summan eri syistä johtuen. Vaikka havaittiin myös kustannussäästöä joillain alueilla, kokonaisuudessaan taloudellisen tuloksen toteutuminen osoitti, että alkuperäinen talousarvio toteutui heikommin, kuin mitä oli tavoiteltu. Tämä johtui monesta lautakunnan alaisista toimijoista riippumattomasta osatekijästä, ja kokonaisuuteen suhteutettuna toiminta on ollut onnistunutta.

Lautakunnan toimintatulot yhteensä 5,3 miljoonaa euroa alittuivat talousarvioon nähden vajaalla 0,2 miljoonalla eurolla. Toimintakulut yhteensä 92,7 miljoonaa euroa ylittivät muutetun talousarvion yli 0,4 miljoonalla eurolla; sen sijaan alkuperäinen talousarvio 93,1 miljoonaa euroa alittui. Kaupunginvaltuusto on kokouksessaan 20.3.2023 hyväksynyt molemmat edellä todetut sitovuustasojen poikkeamat.

3.6 Hyvinvoinnin ja osallisuuden lautakunta

Lautakunnan tavoitteena on edistää kaupunkilaisten hyvinvointia ja harrastuneisuutta, lisätä poikkiallisuutta, kehittää toimintaympäristöjä ja sähköisten palvelujen käyttöä sekä tehostaa kumppanuussuhteita yhdistysten ja järjestöjen kanssa. Lautakunta vastaa kansalaisopiston, yleisten kulttuuripalvelujen, liikuntapalvelujen, nuorisopalvelujen, kirjastopalvelujen, museopalvelujen ja orkesteripalvelujen tuottamisesta.

Kulttuurin unelmavuosi on hyvä esimerkki onnistuneesta kulttuuritoiminnasta ja hankkeesta. On myös ilo ollut huomata, että Mikkelin kulttuurimaisema taipuu isoihin kansallisiin tapahtumiin (Farmari 2022). Mikkelin musiikkijuhlien kehittäminen on ollut onnistunutta ja kertoo kulttuuritoimijoiden sitoutumisesta ja toimintakyvystä muuttuneissa olosuhteissa.

Kirjastopalvelut on perinteinen ja vankka toimija hyvinvoinnin ja osallisuuden lautakunnan alueella. Kirjastopalveluiden toimivuus ja kirjastossa järjestettävien tapahtumien sekä ryhmien monipuolisuus ja maksuttomuus ovat olleet avainasemassa kaikille kuuluvan kulttuurin, oppimisen ja hyvinvoinnin ylläpitämisessä.

Nuorisotoimen aktiivinen ote yhteistyössä kulttuuri- ja liikuntapalveluiden kanssa nuorten hyvinvoinnin edis-

tämisessä on merkittävässä asemassa yhteisöjen hyvinvoinnissa ja osallisuudessa. Koronan ja maailmantalanteen aiheuttamat haasteet nuorten hyvinvoinnissa on otettu hyvin huomioon hanketoiminnan jalkauttamisessa ja kehittämisessä.

Hyvinvoinnin ja osallisuuden lautakunnan alaisten organisaatioiden aktiivinen toimijuus on tuonut alueelle hankkeita, jotka ovat lisänneet hyvinvointia ja osallisuutta monin tavoin. Liikunta- ja virkistysmahdollisuuksien edistäminen lisäämällä, uusimalla ja kunnostamalla luontopolkuja, pyöräreittejä ja liikuntapaikkoja on tärkeää aktiivisen ja hyvinvoivan arjen ylläpitämisessä.

Kaupungin vetovoiman kannalta tärkeää olisi tehdä yhteistyötä matkailu- ja yritystoiminnan edistämiseksi, jotta näitä vetovoimatekijöitä päästäisiin hyödyntämään mahdollisimman laajasti.

Alueella on mahdollisuuksia tarjota puitteet hyvinvointiin ja osallisuuteen myös muualta tänne tuleville. Onkin tärkeää, että kaupunki näyttäytyy vetovoimaisena matkailukaupunkina ja ylläpitää erilaisia matkailuvalteja. Kiinnostavat käyntikohteet ja nähtävyydet sekä erilaiset aktiviteetit ovat tärkeässä osassa matkailua. Tärkeää on ylläpitää monimuotoista ja laaja-alaista liikunta- ja kulttuuritarjontaa turvaamalla rahoitus tasapuolisesti eri alojen toimijoille.

Museostrategiaan liittyvien kohteiden rahoitus ja puutteelliset tilaratkaisut ovat olleet jo pitkään esillä ja nykytilanne rapauttaa hiljalleen kaupungin vetovoimaa, kulttuuriperintöä ja omaisuutta. Onnistumisiakin on ollut, kuten esimerkiksi Museoiden yö sekä Muistin vahvistunut asema kaupungin tapahtuma- ja kulttuuritarjonnan vahvistajana.

Esteettömyyden edistämiseen panostaminen ja eri käyttäjäryhmien näkökulmien kuuntelu esteettömyyden ja saavutettavuuden lisäämisessä on ollut tärkeää osallisuuden ja hyvinvoinnin tasa-arvon toteutumisen. Tasa-arvoisen osallistumisen ja hyvinvoinnin kannalta esteettömyys on merkittävä tekijä ja sen eteen on myös jatkossa tärkeää tehdä töitä.

Taloustilanne on ollut vaikea, mutta toimintaa on pysytty toteuttamaan ohuista resursseista huolimatta aktiivisen kaupunkielämän rikastuttamiseksi. Aktiivinen yhteistyö eri toimijoiden välillä ja sisäisten verkostojen vahvuudet näkyvät toiminnan onnistumisessa. Henkilöstön sitoutuminen ja tahtotila onnistua hankalista olosuhteista ja vaativasta taloustilanteesta huolimatta on ollut merkittävässä roolissa toiminnan onnistumisen kannalta.

Lautakunnan taloudellinen toteutuma oli parempi kuin muutettu talousarvio. Se johtui korkeammista myynti-, avustus- ja vuokratuloista sekä alhaisemmista hen-

Harrastamisen Suomen malli on mahdollistanut koululaisille monenlaista tekemistä. Harrastustoiminnan järjestämisessä on otettu huomioon koululaisten omia toiveita.

kilöstö-, ostopalvelu- ja tarvikemenoista, lukuun ottamatta lautakunnan alaisten toimijoiden pääsymaksutulojen laskua COVID-19 -pandemian vuoksi. Myös kurssien vähentynyt opiskelijamäärä kansalaisopistossa vaikutti tuloihin, kun taas museopalvelut saivat korkeampia tuloja avustuksista ja myynnistä, mutta alhaisempia lippumyyntituloja ja pienentyneitä menoja henkilöstökulujen, tarvikkeiden ja palveluostojen osalta.

Kaiken kaikkiaan toimintakate muodostui muutettua talousarviota paremmaksi ja säästöihin päästiin. On kuitenkin tärkeää pohtia, miten jatkuvat leikkaukset ja säästöt lautakunnan alaisilta toimijoilta vaikuttavat kaupungin tuloihin pitkällä aikavälillä, erityisesti vetovoiman näkökulmasta.

Lautakunnan toimintatulot olivat yhteensä lähes 3 miljoonaa euroa ja toimintakulut 18,8 miljoonaa euroa.

3.7 Kaupunkikehityslautakunta

COVID-19 -pandemia aiheutti yleisesti ottaen edelleen ongelmia kaikissa kaupungin toiminnoissa, myös kaupunkikehityslautakunnassa, vaikkakin pandemian kanssa on opittu elämään. Uutena kustannuksiin suoraan vaikuttavana asiana vuonna 2022 oli ja on edelleen Venäjän helmikuussa 2022 aloittama hyökkäyssota Ukrainaan. Sota on pitkittyessään vaikuttanut niin energian kuin esimerkiksi rakennustarvikkeiden hintaan ja tarvikkeiden saatavuuteen.

Rakennuslupia myönnettiin 686 kpl eli lähes talousarvion (700 kpl) mukaisesti. Kuitenkin määrä on huomattavasti pienempi kuin vuonna 2021 (750 kpl). Myönnettyjen rakennuslupien pienempi määrä on oletettavasti kytköksissä rakentajien/rakennuttajien varovaisuuteen maailmantilanteen ja nousseiden kustannusten takia. Muutos on samankaltainen myös muualla Suomessa.

Valtiovarainministeriön julkaiseman ”*Rakentaminen 2022–2023. Syksy 2022 talousnäkömät (Julkaisu 2022:56)*” mukaan rakennuslupien määrät ovat laskeutuneet alkuvuosipuoliskon aikana asuinrakentamisessa lähes viidenneksen ja muussa talonrakentamisessa 30 prosenttia. Lupien väheneminen alkaa vaikuttaa loppuvuodesta ja se näkyy varsinkin tänä vuonna (2023) rakentamisen määrässä.

Lentoaseman tapahtumissa laskeutumisia arvioitiin vuonna 2022 olevan 2.280 kpl ja toteutuma oli 312 laskeutumista. Kustannukset/laskeutuminen vuonna 2022 olivat 1.870,74 euroa eli yhteensä vajaan 0,6 miljoonaa euroa. Talousarvion tavoitteesta 2.280 jäätin reilusti. Toteutuksessa ei ole huomioitu yleisilmailua, koska sen osalta ei ole mahdollisuutta tarkempaan do-

kumentointiin. Tilinpäätöksen mukaan arvioitu laskeutumismäärä yleisilmailun osalta on ollut noin 1–7 vuorokaudessa eli noin 1.500 laskeutumista vuodessa.

Lentokentän toimintakuluja ei voi kohdistaa kentän käyttäjien kuluiksi, koska suurin osa kuluista on kentän ylläpidosta ja korjausvelan umpeen kuomisesta johtuvia kuluja, eivät kentälle laskeutuneiden aiheuttamia kuluja.

Kun lentokentän toimintaa ei ole määritelty strategias- ja rahoitusta myönnetään vain lyhyitä ajanjaksoja kerrallaan, lentokentän kehittäminen ja toiminnan tehokkuus kärsivät. Rahoituksen lyhytjänteisyys estää pitkäjänteisten investointien ja kehitystoimien toteuttamisen, mikä estää lentokentän muuttumisen kulu-erästä tuloeräksi. Lisäksi toiminnan rahoituksen lyhytjänteisyys vaikeuttaa lentokentän toiminnan arviointia. Lentokentän kilpailukyky ja houkuttelevuus voivat kärsiä, kun sen kehityspotentiaalia ei hyödynnetä ja se jää jälkeen kilpailijoista.

Rahoituksen ennakoitavuuden ja aktiivisen kehityso-teen puute vaikeuttaa henkilöstön rekrytointia, koulutusta ja teknologisten innovaatioiden käyttöönottoa. Lentokentän muuttaminen tuloja tuottavaksi edellyttää pitkäjänteistä suunnittelua, vakautettua rahoitusta ja strategisten tavoitteiden asettamista lentokentän kehittämiseksi.

Ohjelmakortin toimenpiteelle ”Fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen turvallisuus” oli tavoitteeksi/mittariksi asetettu ”Sijaisapulomituspäivät/vuosi” ilman mitään numeraalista tavoitetta. Toteuma oli 7.781 päivää. Myös joissakin muissa ohjelmakorteissa oli epäselvyyksiä tavoite/mittari -taulukon merkinnän kanssa, kun mitään varsinaista tavoitetta/mittaria ei ollut asetettu. Toteutumista on vaikea arvioida tavoitteen/mittarin puuttumisen takia.

Kaupungin talousarviossa 2022 sivulla 93 lautakunnalle oli asetettu erillisessä taulukossa tunnuslukutavoitteita liittyen kaupungin omistamiin rakennuksiin, tietoihin ja maaseututoimeen. Tilinpäätöksessä 2022 näiden tunnuslukujen toteumaa ei ole esitetty lainkaan.

Kaupunkikehityslautakunnan toimintatulot yhteensä 50,1 miljoonaa euroa ylittyivät muutettuun talousarvioon nähden noin 0,3 miljoonalla eurolla ja vastaavasti toimintakulut yhteensä 47 miljoonaa euroa alittuivat noin 3 miljoonalla eurolla. Toimintakatteeksi muodotui noin 3,5 miljoonaa euroa, joka on noin 3,3 miljoonaa euroa muutettua talousarviota parempi.

3.8 Etelä-Savon pelastuslaitos ja liikelaitokset

Etelä-Savon pelastuslaitos (taseyksikkö)

Etelä-Savon pelastuslaitos huolehtii 12 kunnan pelastustoimen tehtävistä ja sen lakisääteisenä tehtävänä on huolehtia pelastustoimelle kuuluvista onnettomuuksien ennaltaehkäisystä, pelastustoiminnasta, öljyntorjunnasta ja väestönsuojelusta normaali- ja poikkeusoloissa. Etelä-Savon pelastuslaitos tuotti sopimusten mukaan myös ensivaste- ja ensihoitopalveluita. Ensivastepalveluista ja ensihoitopalveluista pelastuslaitos on sopinut Etelä-Savon sosiaali- ja terveystieteiden kuntayhtymän ja Itä-Savon sairaanhoitopiirin kanssa.

Vuoden 2022 aikana toteutettiin kalustohankintoja ja koulutettiin henkilöstö pelastusmuodostelman käyttöön. Lähimmät vastaavat pelastusmuodostelmat tällä hetkellä ovat Ranskassa ja Puolassa. Pelastusmuodostelma on nopeasti toimintavalmis erikoispelastusmuodostelma, jota voidaan käyttää metsäpalojen sammuksien ja veden kuljetukseen sekä Suomessa että laajemminkin Euroopassa.

Palvelut on olennaisilta osin tuotettu vuosille 2021–2023 tehdyn palvelutasopäätöksen mukaisesti. Palvelusuunnitelman mukaisesti turvallisuusviestinnän tavoitteena on tavoittaa 15 prosenttia Etelä-Savon asukkaista. Tilaisuuksia järjestettiin 245 kpl ja niissä kävi 18.000 ihmistä. Tavoite toteutui.

Suunnitellusta valvonnasta toteutettiin 85 % eli tältä osin tavoitteesta jäätin.

Ohjelmakortissa pelastuslaitokselle oli asetettu useita tunnuslukutavoitteita. Pelastustoimen tehtävien vähenemistavoite saavutettiin, kun näitä tehtäviä oli 2.888 ja ne laskivat edellisestä vuodesta 535:lla (-15,6 %). Palokuolemien osalta 0 kuoleman tavoitteeseen ei päästy, määrä pysyi samana kuin edellisellä vuonna (1 kpl). Pelastustoiminnan toimintavalmiusajan osalta I riskialue jäi tavoitteesta (6 min.), mutta II (10 min.) ja III (20 min.) riskialueella tavoitteet saavutettiin.

Pelastuslaitoksen toiminnan kulut olivat yhteensä 18,5 miljoonaa euroa ja niissä oli kasvua edelliseen vuoteen nähden 10 prosenttia. Tulot yhteensä 18,1 miljoonaa euroa kasvoivat edellisestä vuodesta 4,6 prosenttia. Pelastuslaitos teki poistoerokirjauksen jälkeen nollatulojen. Henkilöstökuluja oli yhteensä 11,9 miljoonaa euroa, missä oli kasvua edellisvuodesta noin kuusi prosenttia.

Pelastuslaitoksen bruttoinvestoinnit olivat hieman yli 0,3 miljoonaa euroa ja niihin saatiin avustusta varten 0,2 miljoonaa euroa. Tilikauden aikana hankittiin muun muassa sammutusauto Savonlinnaan ja maastopalmuodostelmaan metsäkone ja kuljetusalusta.

Mikkelin kaupungin liikelaitos Otavia

Vuonna 2022 juhlittiin Otavan Opiston 130. toimintavuotta.

Vuodesta 2021 poiketen vuonna 2022 ei päästy kaikkiin tavoitteisiin opiskelijamäärien osalta. Liikelaitos Otavia ylitti kaksi kolmesta sille talousarviossa asetusta tunnuslukutavoitteesta eli lukion opiskelijamäärän (tavoite 920/toteuma 959) ja peruskoulun opiskelijamäärän (tavoite 210/toteuma 304). Vapaan sivistystyön opintoviikkotavoitetta ei saavutettu (tavoite 1.410/toteuma 1.094).

Lisäksi valtionosuuden perusteena olevat suoritemäärät ovat laskeneet. Yhden vuoden kiintiöalitus ei heikennä merkittävästi tulevien vuosien valtionosuusrahoitusta, koska se lasketaan pidemmällä aikavälillä.

Palvelusuunnitelman toteutumisesta voidaan todeta, että liikelaitos on säilyttänyt asemansa yleissivistävän verkko-oppimisen valtakunnallisena palvelun tuottajana ja kehittäjänä, mikä on havaittavissa verkko-opiskelijoiden määrän vakiintumisena.

Liikelaitoksen henkilöstömäärä oli tilinpäätösvaiheessa 75 laskien vuoden 2021 luvusta neljällä. Vakinaisten määrä väheni edellisvuodesta kahdella. Vakinaisia työntekijöitä oli 59 ja määräaikaisia 16, työllistettyjä ei ollut.

Tavoitteita liikelaitokselle oli asetettu myös strategisissa ohjelmakorteissa, joista seuraavassa muutamia toimintoja.

- Syrjäytymisen ehkäisyn laadullinen mittari ohjelmakortissa oli ”Hyväksytysti koulutuksen suorittaneet”. Vuoden 2021 tilinpäätöksessä kyseistä lukua ei ollut esitetty, mutta vuoden 2022 tilinpäätöksessä asia on korjattu. Vakiintuneeksi toteumaksi on ilmoitettu ”noin 120 opiskelijaa, joista suurin osa saa päättötodistuksen.”
- Kestävän kasvun ohjelman mukainen koulutusmatkailun tuotteistamiseen viiden muun oppilaitoksen kanssa suunniteltu koulutusvientituote on suunnitelmien mukaisesti saatettu päätökseen ja konsortio on purettu.
- ”Työelämän tarpeista lähtevä koulutus” pyrki löytämään yhteistyökumppaneita erityisesti maahanmuuttajien kouluttamiseksi alueellisten tarpeiden mukaisesti. Tähän tavoitteeseen ei kuitenkaan päästy.
- ”Työllisyydenhoidon” osalta on osallistuttu ”Uudistuva ja osaava Suomi 2021–2027” EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelmaan. Tähän liittyvä hankekemus lähetettiin rahoittajalle kesällä 2022, mutta siitä saatiin kielteinen päätös.

Opetusneuvos Jyrki Ijäs ja Suomen kansanopistoyhdistyksen toiminnanjohtaja Tytti Pantsar muistivat syksyllä järjestetyssä Otavan opiston 130-vuotisjuhlassa opistoa Grundtvig-patsaalla ja opiston henkilökuntaa yhdistyksen ansiomerkeillä.

Liikelaitoksen tasetta rasittaa edelleen Opetus- ja kulttuuriministeriön (OKM) lukiokoulutuksen valtionosuuksien koroton takaisinperintä yhteensä 13,2 miljoonaa euroa, jonka maksaminen jatkuu vielä vuosina 2023 ja 2024. Jäljellä olevia yhteensä 8,8 miljoonaa euron eriä varten liikelaitos varautuu tarvittaessa hakemaan lainarahoitusta kaupungilta.

Tulot olivat yhteensä 6,7 miljoonaa euroa, joista 5,6 miljoonaa euroa oli valtionosuuksia. Vuonna 2022 käynnissä oli 14 hanketta, joihin oppilaitos sai ulkopuolista rahoitusta lähes 0,6 miljoonaa euroa. Henkilöstökulut olivat yhteensä 4,6 miljoonaa euroa, materiaalit ja palvelujen ostot lähes miljoona euroa ja liike-

toiminnan muut kulut yhteensä 0,4 miljoonaa euroa. Liikeylijäämäksi muodostui näin lähes 0,7 miljoonaa euroa, joka ylitti valtuustoon nähden sitovan liikeylijäämätavoitteen 16 tuhatta euroa olennaisesti.

Liikelaitos Otavia jatkoi vuonna 2022 toimintansa sopeuttamista taseen alijäämien kattamiseksi. Liikelaitoksen johtokunta on tilinpäätöksessä esittänyt, että tilikauden ylijäämä siirretään edellisten tilikausien yli-/alijäämätilille. Tilinpäätöksen 2022 jälkeen liikelaitoksen taseessa on kumulatiivisia alijäämiä 6,7 miljoonaa euroa.

Kansanopistoyhdistyksen ansiomerkin saivat Miia Siven (vas.), Minna Vähämäki, Mikko Tarmia ja Annukka Manninen. Kuvat Otavan opisto.

Mikkelin Vesiliikelaitos

Vuosi 2022 oli Metsä-Sairilan jätevedenpuhdistamon ensimmäinen kokonainen käyttövuosi, eikä vanhaa Kenkäveronniemen jätevedenpuhdistamoa enää käytetty. Käyttökokemuksen näkökulmasta puhdistamon tehokkuus puhdistaa jätevettä oli erittäin hyvä, mikä tosin nosti käsiteltävän lietteen määrää, jolloin myös kustannukset nousivat. Kenkäveronniemen jätevesipuhdistamolla jatkettiin puhdistamon purkuvaiheeseen liittyviä selvityksiä ja käynnistettiin purkusuunnittelu.

Metsä-Sairilan puhdistamon yhteydessä sijaitseva BEM-osaamiskeskus aloitti 12.12.2022 ja samalla otettiin käyttöön jätevedenpuhdistamon yhteydessä olevat TKI-tilat. BEM-testauspalvelun pilottiasiakkaana aloittaa japanilainen yritys testaamalla kehittämäänsä suodatinkalvoja.

Liikelaitoksen hallinnossa tapahtui vuoden 2022 aikana merkittäviä muutoksia. Johtokunnan puheenjohtaja erosi maaliskuussa 2022 ja hänen tilalleen valittiin uusi puheenjohtaja. Kaupunginjohtaja siirsi 24.5.2022 tekemällään viranhaltijapäätöksellä vesiliikelaitoksen johtajan vesihuoltopäällikön työsopimussuhteiseen tehtävään 1.7.2022 lukien ja kaupunginhallitus määräsi kokouksessaan 30.5.2022 kaupunkikehitysjohdajan

toimimaan oman viran ohella Vesilaitoksen johtajan virassa ajalla 1.7.-31.12.2022. Uusi vesiliikelaitoksen johtaja aloitti virassa helmikuussa 2023.

Vesiliikelaitoksen johtokunta oli 17.3.2020 pitämässään kokouksessa päättänyt purkaa välittömästi urakkasopimukset Metsä-Sairilan jätevedenpuhdistamon ja Kenkäveronniemen tulopumppaamon rakentamisesta Suomen Maastorakentajat Oy:n (nykyinen NYAB Finland Oy) kanssa. Näistä keskeytyneistä urakoista johtunut varsinainen käräjäoikeuskäsittely tapahtui väällä 2022. Käräjäoikeus antoi asiasta 28.12.2022 tuomion, joka vaikutti merkittävästi Vesiliikelaitoksen tilinpäätöslukuihin. Vuoden 2022 tilinpäätöksessä tuomio käsiteltiin kirjanpitosäännösten mukaisesti niin, että Vesiliikelaitoksen maksettavaksi määräytyistä korvauksista ja viivästyskorkomenoista tehtiin noin 10 miljoonan euron kulukirjaukset. Riidattomat määrät maksamattomista urakkahinnoista sekä lisä- ja muutostöistä, yhteensä noin 0,5 miljoonaa euroa, kirjattiin tilinpäätöksessä 2022 taseeseen osaksi kyseisen investoinnin hankintamenoa.

Jätevedenpuhdistuslaitoksen urakan purkuun liittyvän asian käsittely jatkui vuoden 2023 aikana. Tammikuussa 2023 kaupunki ilmoitti tyytymättömyytensä käräjäoikeuden tuomioon. Sitten kaupunkinhallitus hy-

väksyi kokouksessaan 17.4.2023 sovintosopimuksen, jonka mukaan Mikkelin kaupunki/Vesiliikelaitos maksaa vastaosapuolelle 9,2 miljoonaa euroa. Sovintosopimuksen hyväksymisen myötä kirjaukset vuoden 2023 kirjanpidossa tulee tarkistaa uutta tilannetta vastaaviksi. Hyväksyessään sovintosopimuksen 17.4.2023 kaupunginhallitus päätti myös teettää urakkasopimusten purkamisesta sisäisen tarkastuksen.

Tilikauden alijäämäksi muodostui edellä todetun käräjäoikeuden tuomiopäätöksen 28.12.2022 johdosta tehtyjen kirjausten jälkeen 12,2 miljoonaa euroa, joka on 10,4 miljoonaa euroa muutetussa talousarviossa esitettyä heikompi.

Tilinpäätöksen liikevaihto 12,3 miljoonaa euroa alittui 0,5 miljoonalla eurolla talousarvioon nähden. Lasku selittyi alentuneella vedenmyynnillä. Veden hintaa korotettiin vuodelle 2022 kolmella prosentilla.

Valtuustoon nähden sitova liikeylijäämätavoite oli alkuperäisessä talousarviossa 0,84 miljoonaa euroa ja tavoite muutettiin valtuuston joulukuussa 2022 hyväksymällä talousarviomuutoksella 0,75 miljoonan euron liikealijäämäksi (muutosta -1,59 miljoonaa euroa). Tilinpäätöksessä toteutmana oli yli 1,2 miljoonan euron liikealijäämä, joten alijäämätavoite ylittyi lähes 0,5 miljoonalla eurolla. Valtuusto on hyväksynyt tämän sitovuustason poikkeaman kokouksessaan 20.3.2023.

3.9 Konsernin tavoitteiden toteutuminen

Mikkelin kaupunkikonsernin muodostavat Mikkelin kaupunki ja sen määräysvallassa olevat tytäryhteisöt. Tytäryhteisöistä 11:lle oli asetettu valtuustoon nähden

sitovat tavoitteet vuoden 2022 talousarviossa. Viereisellä sivulla olevassa taulukossa on lyhyesti kommentoitu näiden yhtiöiden tavoitteiden toteutumista talouden osalta.

Kaupungin konsernirakenteessa ei tapahtunut olennaisia muutoksia vuoden 2022 aikana. Mikkelin kaupunki myi omistuksensa osakkuusyhteisö Asunto Oy Mikkelin Partinkartanosta ja kaupungin 100-prosenttisesti omistaman Kiinteistö Oy Mannerheimintie 30:n purkaminen saatettiin päätökseen.

Mikkelin kaupungin tilinpäätökseen on sisällytetty merkittävimpien konserniyhtiöiden osalta myös toimitusjohtajien ja hallitusten jäsenten nimet. Tämä on tuonut osaltaan läpinäkyvyyttä toimintaan kuten 1.6.2017 voimaan tulleen kuntalain 47 §:n pykälän määräyksissä edellytetään. Lain ja sen perustelutekstien mukaan kunnan tytäryhteisön hallituksen kokoonpanossa on otettava huomioon yhteisön toimialan edellyttämä riittävä talouden ja liiketoiminnan asiantuntemus. Lisäksi hallituksen kokoonpanon tulisi mahdollistaa tehtävien tehokas hoitaminen, mikä korostuu erityisesti kilpailluilla markkinoilla toimimisessa ja kannattavan liiketoiminnan johtamisessa.

Etelä-Savon Energia Oy (konserni)	Vuosi 2022 oli yhtiölle taloudellisesti erittäin hyvä johtuen historiallisen korkeasta sähkön hinnasta. Konsernin liikevaihto kasvoi edellisvuodesta noin 12 miljoonaa euroa ollen lähes 68 miljoonaa euroa ja se ylitti talousarviotavoitteen 17 miljoonalla eurolla. Tilikauden tulos oli 11,4 miljoonaa euroa (talousarvio 2,3 miljoonaa euroa). Investoinnit yhteensä 6,6 miljoonaa euroa sisälsivät mm. uuden lämpölaitoksen rakentamisen Tuskuun. Konsernin velkamäärä väheni 2 miljoonaa euroa ja omavaraisuusaste nousi 22,9 prosenttiin (18,5 prosenttia vuonna 2021). Emoyhtiö maksoi kaupungille osinkoa 2,86 miljoonaa euroa.
Etelä-Savon Koulutus Oy	Yhtiön liikevaihto oli 30 miljoonaa euroa eli samalla tasolla kuin edellisenä vuonna. Tulos toteutui hieman talousarviota paremmin ja oli voitollinen 0,3 miljoonaa euroa. Omavaraisuusaste 61,6 prosenttia heikkeni edellisestä vuodesta 3,8 prosenttiyksiköllä.
Kiinteistökehitys Naistinki Oy	Liikevaihto 6,2 miljoonaa euroa toteutui 0,4 miljoonaa euroa suurempana kuin vuonna 2021. Tulos oli voitollinen 0,3 miljoonaa euroa. Merkittävimmät investoinnit olivat Mölnycken muutostyöt ja Nikarantien teollisuushallin rakentaminen. Yhtiö maksoi kaupungille osinkoa 0,6 miljoonaa euroa. Omavaraisuusaste 20,7 prosenttia heikkeni edellisestä vuodesta 3,2 prosenttiyksiköllä.
Metsäsairila Oy	Yhtiön liikevaihto pieneni edellisvuodesta 4,7 prosenttia ollen 7,7 miljoonaa euroa. Tilikauden voitto 0,3 miljoonaa euroa jäi 0,7 miljoonan euron talousarviotavoitteesta yleisen kustannustason nousun takia. Yhtiö maksoi kaupungille osinkoa 0,65 miljoonaa euroa. Omavaraisuusaste 54,1 prosenttia heikkeni edellisestä vuodesta 3,9 prosenttiyksiköllä.
Mikalo Oy	Yhtiön liikevaihto 21,9 miljoonaa euroa oli hieman parempi kuin edellisenä vuonna. Käyttöastetavoite 92 prosenttia lähes saavutettiin toteutuman oltua 91,94 prosenttia. Asuntojen kysyntä kohdistui edellisvuosien tapaan keskustan yksioihin ja pieniin kaksioihin. Edellisen vuoden aikana aloitettu uuden rivitalokohteen rakentaminen Rastaankatu 1-2:een valmistui ja Yrjönkadun perusparannus aloitettiin. Omavaraisuusaste 40 prosenttia nousi edellisestä vuodesta 4 prosenttiyksiköllä.
Mikkelin Asumisoikeus Oy	Käyttöaste oli keskimäärin 94,07 prosenttia eli talousarviossa asetettu yli 93 prosentin tavoite saavutettiin. Liikevaihto 1,9 miljoonaa euroa oli hieman edellisvuotta suurempi. Yhtiö ei tehnyt investointeja vuoden 2022 aikana. Omavaraisuusaste 37 prosenttia nousi edellisestä vuodesta 3 prosenttiyksiköllä.
Mikkelin Jäähalli Oy	Liikevaihto 0,7 miljoonaa euroa toteutui edellisvuoden suuruisena ja yhtiö teki nollatuloksen. Yhtiön Av-järjestelmä uusittiin tilikauden aikana. Omavaraisuusaste 31 prosenttia parani edellisestävuodesta 1 prosenttiyksiköllä.
Mikkelin kehitysyhtiö Miksei Oy	Yhtiön liikevaihto 4,9 miljoonaa euroa laski edellisvuodesta lähes 0,5 miljoonalla eurolla, mutta yhtiön tulos oli voitollinen. Uusia yrityksiä perustettiin 118 kpl kun tavoite oli 120. Uusia asiakkuuksia hankittiin 1.162 kpl eli tavoitetta 1.500 kpl ei saavutettu. Omavaraisuusaste 13 prosenttia nousi edellisestä vuodesta 3 prosenttiyksiköllä.
Mikkelin opiskelija-asunnot Oy	Toteutunut käyttöaste 81,3 prosenttia jäi talousarviossa asetetusta 87 prosentin tavoitteesta reilusti. Liikevaihto 3,7 miljoonaa euroa oli hieman edellisvuotta suurempi. Omavaraisuusaste 16 prosenttia nousi edellisvuodesta 2 prosenttiyksiköllä.
Mikkelin Oppilaitoskiinteistöt Oy	Yhtiön liikevaihto 4,3 miljoonaa euroa oli hieman edellisvuotta suurempi, mutta tilikauden tulos oli lähes 0,6 miljoonaa euroa tappiollinen (talousarviossa tulos 0,2 miljoonaa euroa). Tulokseen vaikutti Otavan koulutilan lunastaminen, joka aiheutti 0,7 miljoonan euron kertaluontoisen kuluerän tilinpäätökseen. Omavaraisuusaste 27,5 prosenttia heikkeni edellisestä vuodesta 4,5 prosenttiyksiköllä.
Mikkelin Ravirata Oy	Yhtiön liikevaihto jäi budjetoidusta tavoitteesta 0,1 miljoonalla eurolla ollen 0,5 miljoonaa euroa. Tilikauden tulos oli voitollinen 69 tuhatta euroa. Omavaraisuusaste 65 prosenttia nousi edellisestä vuodesta 3 prosenttiyksiköllä.

Kuvaus konserniyhtiöiden taloudellisten tavoitteiden toteutumisesta.

4. Talous ja investoinnit

Vuoden 2022 talousarvio laadittiin 4,7 miljoonaa euroa alijäämäiseksi ja tilinpäätöksessä tilikauden 2022 alijäämä oli 7,2 miljoonaa euroa. Vuoden 2021 tilinpäätös oli 3,8 miljoonaa euroa alijäämäinen, joten tulos heikkeni edelliseen vuoteen verrattuna 3,4 miljoonalla eurolla. Tilikaudelta muodostunut alijäämä nosti Mikkelin kaupungin kumulatiivisen alijäämän määrän 40,8 miljoonaan euroon.

Kokonaisuutena talousarviovuoden aikana tehtiin talousarviomuutoksia käyttötalouden toimintatuottoihin -0,2 miljoonalla eurolla ja toimintamenoihin +25 miljoonalla eurolla.

Talousarviota huonompaan tilikauden tulokseen vaikuttivat seuraavat merkittävät meno- ja tulopoikkeamat:

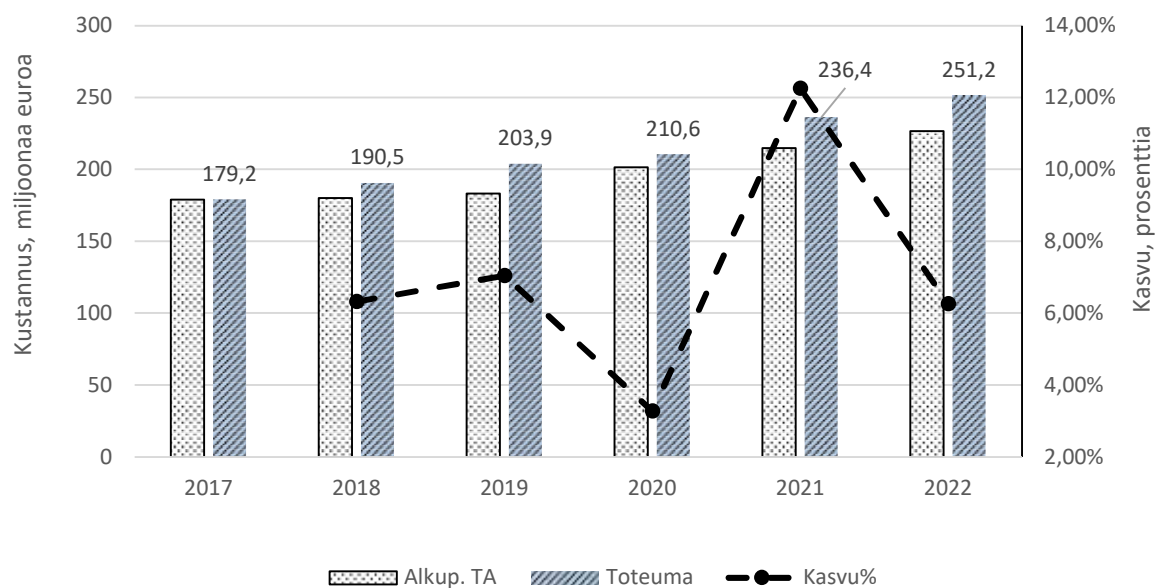
- Essoten vuodelta 2022 laskuttamat kustannukset olivat 251,2 miljoonaa euroa, joka ylittää alkuperäisen talousarvion 24,5 miljoonalla eurolla. Kasvua edellisestä vuodesta oli 14,8 miljoonaa euroa eli 6,3 prosenttia. Vuosi 2022 oli Essoten viimeinen toimintavuosi ennen soteuudistusta ja palveluiden tuottamisvastuun siirtymistä hyvinvointialueelle vuoden 2023 alusta lukien.

Seuraavalla sivulla olevassa taulukossa on esitetty Essoten sote-kustannusten kehitys Mikkelin kaupungille 2017–2022 (taulukko tilinpäätöksen sivulla 25).

- Jätevedenpuhdistamon urakoiden purkamista koskevan riita-asian vaikutukset vuoden 2022 tilinpäätökseen olivat seuraavat:
  - o vahingonkorvausluontoisten maksujen ja viivästyskorkojen vaikutus vuoden 2022 tuloslaskelmaan on yhteensä noin 10 miljoonaa euroa
  - o riidattomat määrät maksamattomista urakkahinnoista sekä lisä- ja muutostöistä on tilinpäätöksessä aktivoitu osaksi ao. omaisuserien hankintamenoa, yhteensä noin 0,5 miljoonaa euroa
- Poistoihin ja arvonalentumisiin on kirjattu tilikaudella 2022 kertaluontoisia arvonalentumisia noin 2,2 miljoonaa euroa; suurin yksittäinen alaskirjaus noin 2 miljoonaa euroa kohdistui Ihastjärven koulurakennuksen tasearvoon.
- Kaupungin sataprosenttisesti omistaman Kiinteistö Oy Mannerheimintie 30 purkamisesta aiheutui yhtiön osakkeiden tasearvon ja yhtiöltä kaupungille siirtyneen omaisuuden tasearvojen välisen erotuksen johdosta noin 0,5 miljoonan euron suuruinen tappiokirjaus vuoden 2022 tilinpäätökseen.
- Vuoden 2022 tilinpäätökseen sisältyy STM:n korona-avustustuloja 14,3 miljoonaa euroa. Koronan kustannusvaikutus vuosina 2021–2022 kaupungin talouteen oli -0,9 miljoonaa euroa (seuraavalla sivulla oleva taulukko on tilinpäätöksen sivulla 22).

Operaattori Marko Leppänen (vas.) ja käyttöinsinööri Valtteri Rimpiläinen työskentelevät muun muassa uuden jätevedenpuhdistustamon valvomossa.

Essoten sote-kustannukset Mikkelille 2017-2022

Essoten sote-kustannusten kehitys Mikkelin näkökulmasta.

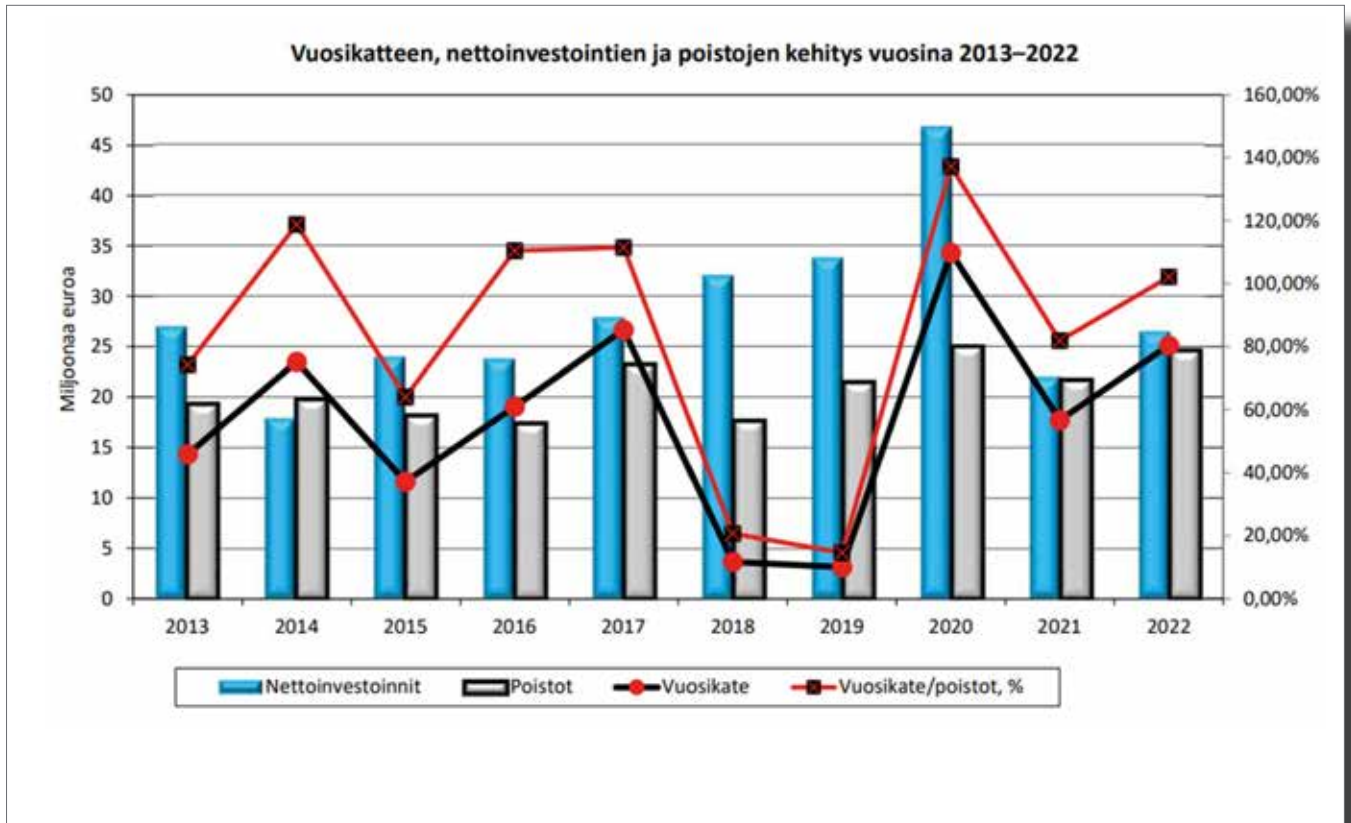
STM:n korona-avustusten ja korona-sotekustannusten nettomäärä 2021–2022	
STM:n korona-valtionavustukset 2022	4,99
STM:n harkinnanvarainen korona-avustus vuodelta 2021	9,44
STM:n korona-valtionavustukset 2021	7,80
Alaskirjattu avustusmäärä tilinpäätöksestä 2021	-0,10
Korona-sotekustannus Essoten ilmoituksen mukaan, 2022	-6,05
Korona-sotekustannus Essoten ilmoituksen mukaan, 2021	-17,00
Yhteensä, miljoonaa euroa	-0,92

Kuvaus korona-avustuksista.

	TP2021	TP2022	Muutos	Muutos %
Kunnan tulovero	191 019 257	199 948 235	8 928 978	4,67 %
Kiinteistövero	21 771 806	22 719 520	947 714	4,35 %
Osuus yhteisöveron tuotosta	24 330 596	23 269 030	-1 061 566	-4,36 %
Yhteensä	237 121 659	245 936 784	8 815 125	3,72 %

Kaupungin verotulojen kehitys.

Vuosikatteen, nettoinvestointien ja poistojen kehitys vuosina 2013-2022.

- Mikkelin kaupungin vuoden 2022 valtionosuudet olivat yhteensä 135,9 miljoonaa euroa eli noin kahdeksan miljoonaa euroa edellisestä vuodesta enemmän. Talousarvioon 2022 nähden valtionosuudet ylittivät 2,7 miljoonalla eurolla. Vuoden 2022 valtionosuussummaan sisältyy Mikkelille myönnetty 1,6 miljoonan euron harkinnanvarainen valtionosuuden korotus.
- Mikkelin kaupungin vuoden 2022 verotulot yhteensä 245,9 miljoonaa euroa ylittivät talousarvioon nähden 9,6 miljoonalla eurolla. Verotulot kasvoivat vuoteen 2021 verrattuna 8,8 miljoonalla eurolla (edellisen sivun alareunassa oleva taulukko on tilinpäätöksen sivulla 23).
- Essoten valtuusto päätti 14.6.2022 § 27 purkaa kuntayhtymän ns. kassavarantorahaston ja palauttaa sen varat jäsenkunnille kuntien peruspääomaosuuksien mukaisessa suhteessa. Mikkelin osuus palautuksesta noin 0,8 miljoonaa euroa on kirjattu tilinpäätöksessä muihin rahoitustuottoihin.

Mikkelin kaupungin tuottojen (toimintatuotot, verotulot ja valtionosuudet) kokonaismäärä oli yhteensä 462 miljoonaa euroa (431,1 miljoonaa euroa vuonna 2021).

Mikkelin toimintakate heikentyi 9,9 miljoonalla eurolla eli 2,8 prosentilla ollen -360 miljoonaa euroa (-350,1 miljoonaa euroa vuonna 2021).

Mikkelin kaupungin vuosikate oli 25,1 miljoonaa euroa, ja se vahvistui edellisestä vuodesta noin 7,4 miljoonalla eurolla. Aiemmasta vuodesta poiketen vuosikatteen määrä riitti kattamaan tilikaudella tehdyt poistot ja arvonalentumiskirjaukset. Mikkelin vuosikate asukasta kohden laskettuna oli noin 483 euroa (340 euroa/asukas vuonna 2021). Vuosikate ei kuitenkaan riittänyt poistojen lisäksi kattamaan satunnaisten erien 8,3 miljoonan euron kulukirjausta, joka tehtiin pakollisena varauksena Vesiliikelaitoksen vahingonkorvausluontoihin maksuihin.

Investointimenojen bruttomäärä oli 29,5 miljoonaa euroa (26,9 miljoonaa euroa vuonna 2021). Toiminnan ja investointien rahavirta oli yhteensä -3,2 miljoonaa euroa, kun se vuonna 2021 oli -7,8 miljoonaa euroa.

Pitkäaikaisten lainojen määrä lisääntyi edelleen vuoden 2022 aikana. Pitkäaikaista uutta lainaa nostettiin 57 miljoonaa euroa ja pitkäaikaisia lainoja lyhennettiin 37,1 miljoonalla eurolla. Lyhytaikaisia kuntatodistuslainoja ei ollut tilinpäätöshetkellä lainkaan.

Konsernilainaa myönnettiin kaupunginhallituksen päätöksillä Kiinteistökehitys Naistinki Oy:lle 5,5 miljoonaa euroa ja Metsäsairila Oy:lle 1,5 miljoonaa euroa.

Kaupungin lainamäärä kasvoi edellisestä vuodesta 22,4 miljoonalla eurolla ollen tilinpäätöksessä 320,6 miljoonaa euroa. Lainakantaa on suojattu johdannais-sopimuksilla ja pitkäaikaisilla kiinteillä lainakoroilla.

Kaupungin taseen loppusummassa 589,6 miljoonaa euroa oli kasvua edellisestä vuodesta 31,8 miljoonaa euroa.

Mikkelin kaupungin suhteellinen velkaantuneisuus oli tilinpäätöksessä 84,1 prosenttia. Tunnusluku on heikko.

4.1 Tilikauden tuloksen muodostuminen ja talous

Kaupungin korollisten velkojen kehitys on ollut seuraava:

31.12.2019	251,8 miljoonaa euroa
31.12.2020	278,5 miljoonaa euroa
31.12.2021	298,2 miljoonaa euroa
31.12.2022	320,6 miljoonaa euroa

Kaupungin lyhytaikaiset saamiset olivat tilinpäätöksessä 21 miljoonaa euroa ja lyhytaikaiset velat 92,2 miljoonaa euroa. Vastaavasti pitkäaikaisia saamisia oli 0,9 miljoonaa euroa ja pitkäaikaisia velkoja 299 miljoonaa euroa. Rahat ja pankkisaamiset olivat 32,3 miljoonaa euroa (11,6 miljoonaa euroa edellisessä tilinpäätöksessä).

Taseen tunnusluvut ja niiden vertailu kriisikuntakriteereihin

Kuntalain 118 pykälässä määriteltyjen ns. kriisikuntakriteerien mukaisesti arviointimenettely voidaan käynnistää

- jos kunta ei ole kattanut kunnan taseeseen kertynyttä alijäämää 110 pykälän 3 momentissa säädettyssä määräjassa
- jos asukasta kohden laskettu kertynyt alijäämä on kunnan viimeisessä konsernitilinpäätöksessä vähintään 1.000 euroa ja sitä edeltäneenä vuonna vähintään 500 euroa

Kunnossapidon moniosaaja Ahti Karjalainen työskentelee Mikkelin lentoseamalla.

TAI

- jos rahoituksen riittävyttä tai vakavaraisuutta kuvaavat talouden tunnusluvut ovat **kahtena vuonna peräkkäin** täyttäneet **kaikki** seuraavat raja-arvot

1. kunnan konsernituloslaskelman vuosikatteen ja poistojen suhde on alle 80 %
2. kunnan tuloveroprosentti on vähintään 2,0 prosenttiyksikköä korkeampi kuin kaikkien kuntien painotettu keskimääräinen tuloveroprosentti
3. asukasta kohden laskettu kunnan konsernitilinpäätöksen lainojen ja vuokravastuiden määrä ylittää kaikkien kuntien konsernitilinpäätöksen lainojen ja vuokravastuiden keskimääräisen määrän vähintään 50 prosentilla
4. konsernitilinpäätöksen laskennallinen lainanhoitokate on alle 0,8

Seuraavassa tarkastellaan Mikkelin kaupungin ja kaupunkikonsernin tunnuslukujen kehittymistä ja tulevaisuuden näkymiä kriisikuntakriteerien valossa.

Peruskunnan taseeseen kertynyt yli/alijäämä on kehittynyt seuraavasti:

31.12.2019	-42,18 miljoonaa euroa
31.12.2020	-32,74 miljoonaa euroa
31.12.2021	-33,55 miljoonaa euroa
31.12.2022	-40,78 miljoonaa euroa

Kuntakonsernin taseeseen kertynyt alijäämä/asukas

Mikkelin kuntakonsernilla on taseessa ylijäämää/asukas seuraavasti (raja-arvo -1.000 euroa/asukas):

31.12.2019	384 euroa/asukas
31.12.2020	575 euroa/asukas
31.12.2021	638 euroa/asukas
31.12.2022	684 euroa/asukas*

* Asukkaita kohden lasketuissa tunnusluvuissa on käytetty Tilastokeskuksen ennakkotietoa Mikkelin asukasmäärästä per 31.12.2022, 52.001 asukasta.

Mikkelin kuntakonsernilla oli taseessa ylijäämää/asukas edellisenä vuonna seuraavasti (raja-arvo -500 euroa/asukas):

31.12.2019	865 euroa/asukas
31.12.2020	384 euroa/asukas
31.12.2021	575 euroa/asukas
31.12.2022	638 euroa/asukas*

* Asukkaita kohden lasketuissa tunnusluvuissa on käytetty Tilastokeskuksen ennakkotietoa Mikkelin asukasmäärästä per 31.12.2022, 52.001 asukasta.

1. Kuntakonsernin vuosikate

Kuntakonsernin vuosikatteen ja poistojen suhde (raja-arvo alle 80 %):

2021	103,7 prosenttia
2022	124,4 prosenttia

2. Kunnan tuloveroprosentti on 2 prosenttiyksikköä yli kuntien keskiarvon

Mikkelin veroprosentti on 22,0. Veroprosentti on sallituissa rajoissa, jos se on korkeintaan 22,01 %.

3. Konsernilainojen ja vuokravastuiden määrä/asukas yli 50 % yli kuntien keskiarvon (yli 13.598 euroa/asukas, vuoden 2021 tieto)

31.12.2021	11.850 euroa/asukas
31.12.2022	12.159 euroa/asukas

* Asukkaita kohden lasketuissa tunnusluvuissa on käytetty Tilastokeskuksen ennakkotietoa Mikkelin asukasmäärästä per 31.12.2022, 52.001 asukasta.

4. Konsernitilinpäätöksen laskennallinen lainanhoitokate (alle 0,8)

31.12.2021	0,8
31.12.2022	0,9

Arviointimenettelyn käynnistämisen kriteerejä koskevan lakimuutoksen yhteydessä lakimuutosta valmistelut työryhmä laati varsinaisten raja-arvojen lisäksi ns. keltaiset valot. Nämä valot eivät itsessään johda arviointimenettelyn käynnistämiseen, mutta niiden täytyessä kunnan tulee kiinnittää erityistä huomiota taloutensa kehitykseen ja analysointiin, koska kunta on lähellä varsinaisen raja-arvon täyttymistä.

Vuosien 2021 ja 2022 tilinpäätöslukujen mukaisesti Mikkelin osalta keltaiset valot täyttyvät 3/5 kriteerin osalta.

Keltaisten valojen raja-arvot ovat:

- konsernin kertynyt alijäämä on vähintään 500 euroa per asukas
- konsernin vuosikatteen osuus poistoista on alle 100 %
- tuloveroprosentti on 1,5 prosenttiyksikköä korkeampi kuin kaikkien kuntien painotettu keskimääräinen tuloveroprosentti **(keltainen valo)**
- konsernin lainat ja vastuut ylittävät kaikkien kuntien lainojen ja vuokravastuiden keskimääräisen määrän 25 prosentilla **(keltainen valo)**
- konsernin laskennallinen lainanhoitokate on alle 1,0 **(keltainen valo)**

Mikkelin kaupungin tilinpäätösluvuista voidaan todeta, että kriisikuntakriteerien täyttymiseltä välttyään vielä toistaiseksi. Vuodesta 2018 alkaen kaupungin taseeseen muodostunut alijäämä 40,8 miljoonaa euroa on kuitenkin katettava vuoden 2023 loppuun mennessä.

4.2 Investoinnit

Koko kaupungin nettoinvestointien toteutuma oli 26,5 miljoonaa euroa (22 miljoonaa euroa vuonna 2021) ja kaantuen viereisellä sivulla olevan taulukon mukaisesti.

Vuoden 2022 alkuperäisessä talousarviossa nettoinvestointien määrä oli 29,2 miljoonaa euroa. Tilikauden aikana investointiosaan hyväksyttiin valtuustossa muutoksia niin, että nettoinvestointien määrä nousi 32,3 miljoonaan euroon (nettolisäystä 3,1 miljoonaa euroa). Suurin yksittäinen lisäys 2,8 miljoonaa euroa kohdistui maa- ja vesialueiden hankintaan.

Maankäyttö ja kaupunkirakenne -yksikkö hankki kaupungin omistukseen kaksi strategisesti merkittävää maa-alueita vuoden 2022 aikana. Annilanharjun kiinteistön maakaupasta maksettiin vajaat 0,6 miljoonaa euroa. VR Yhtymä Oy:ltä hankittiin strategisesti tärkeitä maa-alueita Veturitallin ja Satamalahden alueilta sekä Mannerheimintien varrelta yhteensä 2,2 miljoonalla eurolla.

Kaupungin suurimpia investointeja vuonna 2022 olivat

- Eteläinen aluekoulu 15,2 miljoonaa euroa (kumulatiivinen toteutuma 15,9 miljoonaa euroa)
- Maa- ja vesialueiden hankinnat 2,9 miljoonaa euroa
- Kadut 1,2 miljoonaa euroa
- Naisvuoren tornin kunnostus 0,9 miljoonaa euroa (kumulatiivinen toteutuma vajaa miljoona euroa)
- Ristiinan koulukeskuksen kehittäminen 0,5 miljoonaa euroa (kumulatiivinen toteutuma 0,8 miljoonaa euroa)

Vesiliikelaitoksen investoinneista yhteensä 2,3 miljoonaa euroa kohdistui verkostoihin 1,3 miljoonaa euroa, jätevesipuhdistamoihin 0,5 miljoonaa euroa ja lisäksi Metsä-Sairilan puhdistamoon 0,5 miljoonaa euroa (käräjäoikeuden tuomion perusteella).

4.3 Talouden tasapainottaminen

Kuntalain 110.3 §:n mukaan kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Mikkelin kaupungin taseessa on vuoden 2022 tilinpäätöksen jälkeen 40,8 miljoonaa euroa kumulatiivista alijäämää. Vuoden 2018 tilinpäätöksestä

Investoinnit 2022 (1 000 €)	TULOT	MENOT	NETTO
PERUSKAUPUNKI	2 790	26 893	-24 102
• Muut pitkävaikutteiset menot		327	-327
• Maa- ja vesialueet	1 797	2 893	-1 096
• Rakennusten myynnit/hankinnat	266		266
• Kiinteät rakenteet ja laitteet	21	4 709	-4 688
• Rakennukset	459	18 004	-17 545
• Koneet ja kalusto	12	587	-575
• Osakkeet, osuudet	236	373	-137
VESILIIKELAITOS		2 269	-2 269
LIIKELAITOS OTAVIA			
E-S PELASTUSLAITOS	210	335	-124
INVESTOINNIT YHTEENSÄ	3 001	29 496	-26 495

Kuvaus investointien jakautumisesta.

alkaen kertyneet alijäämät on katettava vuoden 2023 loppuun mennessä.

Mikkelin kaupunginvaltuusto päätti 17.10.2022 § 136, että Mikkelin kaupungin kumulatiiviset alijäämät katetaan energiaomaisuusjärjestelyillä vuoden 2023 loppuun mennessä. Tilikauden päättymisen jälkeen 20.3.2023 § 41 kaupunginvaltuusto päätti, että Mikkelin kaupungin kumulatiiviset alijäämät katetaan myymällä Etelä-Savon Energia Oy:stä 49 prosentin vähemmistöosuus vuoden 2023 loppuun mennessä. Valtuusto päivitti saman kokouksen pykälässä 42 vuoden 2023 talousarvion ja vuosien 2023–2026 taloussuunnitelman erillisen liitteen mukaisesti niin, että vuoden 2023 tilinpäätös on ylijäämäinen 177,6 miljoonaa euroa ja taloussuunnitelmakauden lopussa kaupungin taseessa on kumulatiivista ylijäämää 114,7 miljoonaa euroa. Taloussuunnitelmavuodet 2024–2026 ovat kaikki alijäämäisiä, yhteensä alijäämiä kertyy 22,2 miljoonaa euroa kumulatiivista ylijäämää pienentämään.

Kaupunginvaltuusto on päättänyt viime vuosina lukuisista talouden tasapainotustoimenpiteistä.

Viimeisin kaupunginvaltuuston hyväksymä tasapainotusohjelma on 28.3.2022 § 44 hyväksytty Palvelut ja tulevaisuus -ohjelma. Aiemmin hyväksytyjä säästöohjelmia ovat kaupunkirakenneselvitys (KV 18.6.2018 § 17), palvelusuunnitelma (KV 18.3.2019 § 35) ja talous- ja tulevaisuusohjelma (KH linjapäätös, 22.6.2020 § 231). Lisäksi vuoden 2022 talousarvion yhteydessä vahvistettiin joukko uusia säästötoimia tasapainotusohjelmien toimenpiteiden lisäksi.

Tilinpäätöksen 2022 sivuilla 65–73 on esitetty taulukkomuodossa kaupungin eri säästöohjelmissa asetettu-

jen toimenpiteiden euromääräinen toteutuminen vuodesta 2018 alkaen. Taulukko on esitettyssä muodossa hyvä ja havainnollinen kooste, vaikka euromäärien yhteissummat siitä puuttuvat. Taulukossa on eri värikoodien ja/tai värin kirjaimin kuvattu toimenpiteiden edistymisen tila ja lyhyt perustelu 12/2022. Vuoden 2022 osalta taulukosta ilmeni, että lähes 1,1 miljoonaa euroa säästötavoitteesta jäi toteutumatta (P=punainen); suurimpina erinä 0,5 miljoonan euron satunnaisen myyntivoiton puuttuminen ja työmarkkinatuen kuntaosuusmaksun ylittyminen.

Palvelu- ja kulurakenteiden tarkastelu on äärimmäisen tärkeää, sillä kaupungin käyttötalouden tulojen ja menojen välillä on jo pitkään vallinnut merkittävä epäsuhde, jota vuoden 2023 alussa toteutunut soteuudistukseen ei tule korjaamaan.

5. Muut havainnot

5.1 Henkilöstökertomus

Mikkelin kaupungin erikseen julkaisema henkilöstökertomus täydentää virallisessa tilinpäätöksessä esitetyjä henkilöstöä koskevia tietoja. Henkilöstökertomus on erinomainen henkilöstösuunnittelun ja -johtamisen apuväline, minkä vuoksi tarkastuslautakunta haluaa nostaa siitä eräitä asioita myös tähän arviointikertomukseen.

Vuoteen 2022 vaikutti voimakkaasti edelleen pitkittynyt koronapandemia ja sillä oli omalta osaltaan merkittäviä vaikutuksia henkilöstön työhyvinvointiin ja sairauspoissaoloihin. Toisaalta myös kaupungin haastava taloudellinen tilanne ja YT-neuvottelut keväällä 2022 kuormittivat henkilöstöä. Patu-toimenpideohjelman johdosta käytyjen YT-neuvotteluiden seurauksena noin 40 htv vähenee vuosina 2022–23.

Positiivisena asiana on mainittava, että työelämän laatua ja tuottavuutta kuvaava QWL-indeksi nousi kertomusvuonna lukuun 58 % (55 % vuonna 2021, tavoite 60 %). Samoin työhyvinvoinnin mittarina käytettävän Pulssikyselyn kokonaispistemäärä nousi lukuun 57,8 (55,7 vuonna 2021).

Työterveyshuollon kustannukset pysyivät samalla tasolla kuin edellisenä vuonna. Henkilöstön sairauspoissaolopäivät vuonna 2022 ovat kuitenkin kasvaneet 19,3:een (16,5 vuonna 2021).

Työhyvinvointi ja sen johtaminen

Työhyvinvoinnin kehittämistavoitteiksi vuosille 2021–2022 on määritetty myönteisen ilmapiirin lisääminen,

Kulttuurin unelmavuosi -hanke antoi mahdollisuuden toteuttaa monenlaisia kulttuuritapahtumia. Muun muassa Emmajulia esiintyi Mikkelissä. Kuva Pihla Liukkonen.

etäjohtamisen ja itsensä johtamisen taitojen kehittäminen sekä henkilöstön osaamisen ja kehittymisen tukeminen.

Tavoitteiden toteutumisen on oletettu näkyvän:

1. Positiivisena kehityksenä työhyvinvointikyselyn tuloksissa
2. Terveysperusteisten poissaolojen vähenemisenä
3. Henkilöstön vähäisenä vaihtuvuutena

Vuonna 2022 panostettiin etätöytäitöihin ja etäjohtamisen parantamiseen muun muassa henkilöstölle suunnattuja keskiviikkoinfoja sekä ulkopuolisia kouluttajia hyödyntämällä. Osaamisen seurantaan ja kehittämiseen on panostettu kehittämällä kehityskeskustelukäytänteitä sekä hankkimalla sähköinen seurantajärjestelmä (OSS).

Esihenkilö on työhyvinvoinnin vahva vaikuttaja, jonka toimilla ja asenteilla on suuri merkitys kokonaisuuden kannalta. Esihenkilötyöhön kuuluu työhyvinvoinnin ja työilmapiirin johtaminen sekä työntekijöidensä työkyvyn seurata ja ennakoiva tukeminen.

Vuonna 2022 käynnistettiin toimia, joilla pyritään parantamaan esihenkilöiden työkykyjohtamisen taitoja ja mahdollisuutta. Kaupunki on ottanut käyttöön varhaisen tuen hälytysjärjestelmän, tehostanut puheeksi-ottokäytäntöä ja aloittanut Kevan rahoittamana hankkeen esihenkilöiden työkyvyn johtamistaitojen kehittämiseksi.

Työhyvinvointikyselyn tulosten pohjalta laskettava QWL-indeksi (Quality of Working Life) mittaa työelämän laatua ja kertoo työhyvinvoinnin ja tuottavuuden välisestä yhteydestä. Tulos oli 58 % (55 % vuonna 2021). Tulos kertoo sitä, että työhyvinvointiin panostamalla on mahdollisuus nostaa henkilöstön suoritusky-

MIKKELI

Työhyvinvointitilaisuus

Kahvitarjoilu klo 13.00-14.00

Olli Jokisen haastattelu klo 14.00-14.45

Pata Degermanin puheenvuoro klo 14.45-15.45

MIKKELI

Työhyvinvointitilaisuus

Kahvitarjoilu klo 13.00-14.00

Olli Jokisen haastattelu klo 14.00-14.45

Pata Degermanin puheenvuoro klo 14.45-15.45

kyä. Työhyvinvointikyselyssä arvioitiin matalalle erityisesti arvojen toteutuminen käytännössä ja varhainen puuttuminen työyhteisön ongelmiin.

Työhyvinvoinnin mittarina käytetään vuosittain toteutettavan Pulssikyselyn tuloksia. Pulssikyselyssä mitataan henkilökohtaista työkykyä ja voimavaroja, työyhteisön toimivuutta, esihenkilötyötä sekä mielikuvaa Mikkelin kaupungista työnantajana.

Haasteista huolimatta vuoden 2022 tulokset ovat tyydyttävällä tasolla. Kokonaispistemäärä vuonna 2022 oli 57,8 (max. 80), joka on 2,1 yksikköä parempi kuin vuonna 2021. Kehitystä parempaan on havaittavissa kyselyn kaikilla muilla osa-alueilla, paitsi arvioissa omista voimavaroista ja työkyvystä. Tämä on huolestuttavaa ja vaatii erityistä panostusta kehityssuunnan kääntämiseksi myös tältä osin positiiviseen suuntaan.

Osaamisen kehittäminen

Vuoden 2022 osaamisen kehittämisen painopistealueet olivat johtaminen ja esimiestyö, asiakaslähtöinen palveluosaamisen kehittäminen, talousosaaminen sekä digitaalisten toimintojen ja palveluprosessien kehittäminen.

Osaamisen johtamisen haltuunottoa varten otettiin käyttöön Personec F OSS henkilöstöjohtamisen työväline palvelukeskus Meitan kautta vaihteittain vuosien 2021–2022 aikana.

Kertomusvuonna OSS-järjestelmään tallennettuja kehityskeskusteluita (yksilökeskustelut ja ryhmäkeskustelut) oli yhteensä 872. Merkittävä osa esihenkilöistä kävi edelleen kehityskeskustelut kehotuksista huolimatta paperilla. Vuonna 2023 kaikki keskustelut käydään järjestelmässä.

Henkilöstössä otettiin käyttöön jo aiemmin käyttöönotetun Eduhouse-verkko-oppimisympäristön lisäksi Hallintoakatemian webinaari-koulutuslisenssi.

Henkilöstön johtaminen ja esimiestyön kehittäminen

Viikoittaiset tunnin mittaiset erityisesti kaikille noin sadalle esimiehelle suunnatut, mutta kaikille avoimet keskiviikkoinfot toteutettiin suunnitellusti Teams-kokouksina, joihin on osallistuttu hyvin ja tästä on tullut vakiintunut toimintatapa. Kertomusvuonna aiheet painottuivat sisäisten ohjeiden sekä toimintatapojen läpikäymiseen ja toimeenpanoon.

Syksyllä järjestettiin koko kaupungin henkilöstölle suunnattu työhyvinvointitilaisuus, jossa oli vierana muun muassa Jururien päävalmentaja Olli Jokinen. Haastattelijana henkilöstöjohtaja Petri Mattila. Kuva Anni Virtanen.

Esihenkilöillä oli mahdollisuus suorittaa esimiespassi, jonka suoritti kertomusvuonna 19 esihenkilöä. Esihenkilöpassin suorittamisen mahdollisuus jatkuu myös vuonna 2023.

Vuoden 2022 YT-neuvottelujen ja aikaisempien suunnitelmien toteutuminen

Patu-toimenpideohjelmaan liittyen kaupunginhallitus päätti 7.3.2022 käynnistää yhteistoimintalain mukaiset koko kaupungin henkilöstöä koskevat yhteistoimintaneuvottelut tuotannollisin ja taloudellisin perustein talouden tasapainottamiseen tarvittavien toimenpiteiden toteuttamiseksi vuosina 2022 ja 2023.

YT-neuvottelussa mukana olleiden toimenpiteiden säästötavoitteena oli vuodelle 2022 noin 2,1 miljoonaa euroa ja vuodelle 2023 noin 1,1 miljoonaa euroa. Nämä säästötavoitteet saavutettiin vuonna 2022. Patu-ohjelman ja muiden toimenpiteiden vaikutukset ovat vuosille 2022–2023 noin 40 henkilötyövuotta.

Kohdennetut korona-avustukset lisäsivät vuosina 2021 ja 2022 määräraikaista henkilöstöä opetustoimeen ja varhaiskasvatukseen. Lisäksi Ukrainan sota heijastui tarpeena palkata lisähenkilöstöä opetustoimeen.

Yhteistoiminta

Kaupungin yhteistoimintaneuvottelukunta kokoontui vuoden 2022 aikana 15 kertaa käsitellen 110 pykälää. Yhteistoimintaneuvottelukunta käsitteli vuoden aikana muun muassa henkilöstökertomuksen ja tilinpäätöksen vuodelta 2021, henkilöstöä koskevat uudet tai olennaisesti muutetut ohjeet, lakisääteisen henkilöstö- ja koulutussuunnitelman vuosille 2023–25, ruoka- ja puhtauspalveluiden yhtiöittämissä sekä hyvinvointialueelle siirtyvän henkilöstön liikkeenluovutuksen.

Yhteistoimintaneuvottelukunta käsitteli myös työsuojeluun liittyviä asioita. Vuonna 2022 käytiin yhdet yhteistoimintaneuvottelut osana palvelut- ja tulevaisuusohjelman vaikutuksista talousarvioon. Vuoden 2022 aikana pidettiin kahdeksan paikallista neuvottelua. Keskusneuvotteluihin ei viety yhtään neuvottelua. Paikallisia virka- ja työehtosopimuksia neuvoteltiin ja solmittiin kaksi kappaletta.

Henkilöstöraportissa on paljon yksityiskohtaisia tietoja, joista voidaan vuoden 2022 osalta mainita seuraavat havainnot:

- Vuoden 2022 lopussa henkilöstön lukumäärä oli 2.125 (vakinaiset ja määräaikaiset)
  - o vakituista henkilökuntaa oli 1.746, määrä kasvoi edellisestä vuodesta kymmenellä
  - o määräaikaisia oli 379, määrä pieneni kymmenellä

- o lisäksi kaupungin palveluksessa oli työllistettyjä henkilöitä 56, määrä kasvoi edellisestä vuodesta viidellä
- Henkilöstön keski-ikä oli 48,1 vuotta (edellinen vuosi 47,7)
- Sairauspoissaolot kalenteripäivinä kasvoi edellisvuodesta 7.275:llä (34.120–41.395)
  - o palkalliset sairauspoissaolot kasvoivat 8.215 kalenteripäivinä (31.322–39.537)
  - o palkattomat sairauspoissaolot pienenivät 940 kalenteripäivinä (2.798–1.858)
- Eniten sairauspoissaoloja aiheutti korona; koronaoireet ja influenssa aiheuttivat 13.777 päivää, joka on noin 33 prosenttia kaikista sairauspoissaoloista.
- Sairauspoissaolopäiviä kertyi 19,3 kalenteripäivää työntekijää kohden (edellisenä vuonna 16,5).
- Sairauspoissaolojen kokonaiskustannukset olivat yli 2,2 miljoonaa euroa, kun luvussa on otettu huomioon Kelan maksamat sairauspäiväraha korvaukset.
- Työtapaturmia (vakuutusyhtiön ilmoitus) oli 145 kpl (168 kpl). Tapaturmakorvausta vakuutusyhtiö maksoi 90 tapauksessa (102 tapauksessa vuonna 2021). Ilmoitetuista tapauksista 25 oli työmatkalla sattuneita tapaturmia. Yleisin työtapaturmatyyppi oli liikumiseen liittyvä kaatuminen, liukastuminen, hypäminen tai putoaminen ja yleisin vammatyyppi haavat ja pinnalliset vammat.
- Kertomusvuonna Etelä-Savon Työterveys Oy integroitui Pihlajalinna-konserniin ja toukokuussa 2022 nimi vaihtui Pihlajalinna Etelä-Savoksi.
- Työterveyshuollon kokonaiskustannukset pysyivät edellisen vuoden tasolla eli noin miljoona euroa. Selittävä tekijänä tässä on 1.10.2022 käyttöön otettu hoidontarpeen arvio- sekä chat-palvelut.
- Vuoden 2022 palkkakustannukset nousivat keskimäärin 1,76 prosenttia.
- Henkilöstöllä on käytössä ePassi Flex, arvoltaan 70 euroa. Liikuntaetua käytettiin 61.170 eurolla, kulttuurietua 40.933 eurolla ja hyvinvointietua 39.134 eurolla. Vuoden 2022 aikana 2.094 henkilöä käytti E-passia (1.934 vuonna 2021).
- Yhteisen henkilöstöjuhlan tilalla järjestettiin loppuvuodesta työhyvinvointitilaisuus raviradan ravintolakatsomossa.
- Kaiken kaikkiaan kaupunki käytti virkistystoimintaan yhteensä 171.402 euroa, keskimäärin 78 euroa/henkilö (vuonna 2021: 285.851 euroa, keskimäärin 131 euroa/henkilö; vuonna 2020: 151.930 euroa, keskimäärin 74 euroa/henkilö).

5.2 Sisäinen valvonta, riskienhallinta ja konsernivalvonta

Kuntalain mukaan toimintakertomuksessa on annettava tietoja sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja keskeisistä johtopäätöksistä (115.1 §). Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toimintatapojen tulee olla järjestelmällisiä ja dokumentoituja.

Sisäisen valvonnan, riskienhallinnan ja konsernivalvonnan toimintatapoja ohjataan ja valvotaan erilaisten ohjeiden avulla. Mikkelin kaupungissa on voimassa seuraavat sisäistä valvontaa, riskienhallintaa ja konsernivalvontaa koskevat ohjeet:

- Mikkelin kaupungin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohje (päivitetty KH 10.2.2020 § 52)
- Mikkelin kaupunkikonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet (KV 11.12.2017 § 95)
- Mikkelin kaupungin konserniohje (päivitetty KV 7.6.2021 § 82)

Kuntien tilinpäätösyleisohjeen mukaan toimintakertomukseen sisällytettävässä sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan selonteossa annetaan tiedot

- miten sisäinen valvonta ja siihen sisältyvä riskienhallinta on kunnassa järjestetty
- onko valvonnassa havaittu puutteita kuluneella tilikaudella
- miten sisäistä valvontaa on tarkoitus kehittää voimassa olevalla taloussuunnittelukaudella

Edelleen tilinpäätösyleisohjeen mukaan selonteossa on suotavaa kuvata

- miten sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa on arvioitu organisaation eri tasoilla (onko tehty dokumentoituja itsearviointeja, kokonaisarviointeja jne.),
- arviointiprosessin kehittämiskohteet; ja
- onko aikaisempina tilikausina raportoidut epäkohdat korjattu.

Selonteot kaupungin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan sekä konsernivalvonnan järjestämisestä on esitetty tilinpäätöksen sivuilla 34–37 ja 55–56. Selonteot on esitetty tilinpäätösyleisohjeen mukaisesti ja sisällyttään selkeästi.

Kaupunkia koskevassa selonteossa on kuvattu hyvin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisen periaatteet ja tehdyt toimenpiteet arviointeineen. Selonteossa on myös analysoitu kaupungin lautakuntien ja johtokuntien käytössä olevan arviointilomakkeen eri osa-alueiden kehittymistä edellisestä vuodesta.

Sisäinen tarkastus on tärkeä osa sisäistä valvontaa ja konsernivalvontaa. Kaupungin sisäinen tarkastus on ulkoistettu kilpailutuksen perusteella KPMG Oy:lle.

Kaupunki teetti vuonna 2022 kaksi sisäistä tarkastusta:

1) seurantatarkastus, jossa arvioitiin vuonna 2020 toteutetun hankinnan ja hankintoihin liittyvän sopimushallinnan tarkastuksen johdosta annettujen suositusten ja päätettyjen toimenpiteiden toteutuminen

2) kiinteistöinvestointien hallinnan sisäinen tarkastus

Molemmat tarkastusraportit kehittämistoimenpiteen käsiteltiin kaupunginhallituksessa tammi-kuussa 2023. Kehittämistoimenpiteet aikataulutettiin ja ne on tarkoitus viedä käytäntöön vuoden 2023 aikana.

Sopimustoimintaan ja sopimusten valvontaan liittyy riskiä, jossa sisäisen valvonnan merkitys entisestään korostuu. Kaupunkikonsernissa toteutetaan paljon muun muassa erilaisia avustus- ja kumppanuussopimuksia, joiden sisältöihin ja valvontaan tarvitaan hyvää sopimusosaamista. Sopimushallinta on yksi keskeisistä johtamisen välineistä. Tästä näkökulmasta on tärkeää, että kaupungissa olisi kattava sopimushallinnan periaatteisiin liittyvä ohjeistus.

Sopimushallintaan liittyvä merkittävä riski realisoitui loppuvuodesta 2022, kun kaupunki sai tuomion liittyen Vesiliikelaitoksen ja Kenkäveronniemen tulopumppaamon urakkasopimusten purkuun.

Tarkempi arvio ja selonteko merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä on esitetty omana kappaleenaan. Kaupungin talouden kannalta erittäin merkittävä riski on kiinteistöjen ja kunnallistekniikan korjausvelka.

Kiinteistöjen korjausvelka ilman realisoitavia rakennuksia on lähes kaksinkertaistunut vuoden 2012 tasosta 28 miljoonaa euroa vuoden 2020 lopun tasoon 53,4 miljoonaa euroa. Korjausvelan on tilinpäätöksessä kerrottu kuvaavan sitä rahamäärää, jolla rakennusten korjauksista on tingitty niiden pysyttämiseksi kohtuullisessa, käyttökelpoisessa kunnossa.

Syksyllä 2022 päivitetyn arvion mukaan kunnallistekniikan korjausvelka oli 12,1 miljoonaa euroa, joka kohdistuu 94-prosenttisesti päällystettyihin katuihin.

Vuoden 2021 sisäisen tarkastuksen kohteena olleen konserniohjauksen kehittämistoimenpiteet on konsernivalvonnan selonteon mukaan saatu käytäntöön lähes kaikilta osin vuoden 2022 aikana. Kehittämistoimenpiteiden tarkoituksena oli edistää konsernin yhteisiä käytänteitä sekä prosessien ja tiedonkulun kehittämistä myös sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan näkökulmasta.

Kaupungin sisäinen valvonta ja riskienhallinta sekä konsernivalvonta on tilinpäätöksessä esitettyjen selontekojen mukaan järjestetty asianmukaisesti. Talouspalveluilla on ollut merkittävä rooli sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan sekä omistajaohjauksen valmistelun ja toimeenpanon tukemisessa.

Allekirjoitukset

Mikkelin tarkastuslautakunta yhteiskuvassa. Vasemmalta Nea Tarvainen, Mervi Eskelinen, Tapani Korhonen, Tomi Vänninen, puheenjohtaja Jarmo Lautamäki, Jere Liikanen, Jari Sihvonen ja varapuheenjohtaja Raine Lehtonen. Kuvasta puuttuu Sari Hannukainen. Kuva Ilpo Aalto.

Mikkelissä 23.5.2023

Jarmo Lautamäki
Puheenjohtaja

Raine Lehtonen
Varapuheenjohtaja

Sari Hannukainen

Tapani Korhonen

Jere Liikanen

Jari Sihvonen

Nea Tarvainen

Tomi Vänninen

Urpolanjoen koski on vapautettu padosta, että lohikalat pääsevät lisääntymään joessa. Joen ennallistaminen on toteutettu Pohjois-Savon ELY-keskuksen ja Mikkelin kaupungin yhteistyönä.

Takakannen kuva: Kaupunki osallistui myös Kivisakastin ympäristön uudistamiseen.

MIKKELIN KAUPUNKI